

VII. ÉVFOLYAM
1917

FEBRUAR
MEGJELENIK
MINDEN HÓ-
ELSEJÉN.

ALULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ IRODALMI MŰVÉSZETI TÁRS-
SÁG IRODALMI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT.
AZ ORSZÁGI KULTURBIZOTTSÁG KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKEZTET

ÉS DR. PATAI JÓZSEF

TARTALOM.

	Oldal		Oldal
Dr. Patai József: A zsidó ifjúság nevelése	45	Képek a szentföldről	69
Lóránt Mihály: Testvér... (Vers)	48	Lakatos László: Fekete ezüst	70
Dr. Hevesi Simon: Jób könyvéről	48	Csernichovszky—Patai: Mégis csak róla zen- gek. (Vers)	71
Szemelvények Jób könyvéből. (Dr. Hevesi Simon fordításai)		Patai József: Anyám chászid-meséiből	72
Bevezetés, I. fejezet	52	TOLLHEGYRŐL.	
II. fejezet	53	Dr. Heller Bernát: Maurice Barrès a francia zsidókról.	74
Jób kitörése	53	ÚJ KÖNYVEK.	
Az aggastyán megmenti Jóbót	54	Dr. Edelstein Bertalan: A zsidók letele- pülése a Jászságban. (Dr. Kálmán Ödön könyve)	77
Jób elbúsulása	54	KRÓNKA ÉS SZEMLE.	
A vitázók végszava	56	Előfizetőinkhez, Remény, Ferenc József- alap, Köves Izsó, Tábori levél, Agai Adolfról, stb.	68
Jób tünődése a bölcsességről	56	PÁLYÁZATOK. HIRDETÉSEK.	
Jób keserű panaszkodása	57		
Az isteni jelenés szózatából	58		
A befejezés	59		
Secundus: Jób-képek	62		
Dr. Weisz Miksa: Jób a zsidó hagyományban	64		
Somlyó Zoltán: A férfi verse. (Vers)	65		
Kaczér Illés: Helén asszony lelke.	66		
Héber népdal. (Kotta)	68		
Szász Menyhért: Éjszakai hazatérés. (Vers)	68		

ILLUSZTRÁCIÓK:

Doré: Jóbnak hírül hozzák gyermekei vesztét. (Műmelléklet.)		Blake: „Midőn együtt zengenek a reggeli csillagok és ujjonganak Isten gyermekei“	61
Jób és barátjai	47	— — „Íme a behemot, amelyet teremtet- tem veled“	62
Leon Bonnat: Jób	48	— — „És Jób hálálkodott Istennek“	63
Blake: „Így tett Jób minden napon“	49	— — „És hoztak neki ajándékokat“	64
— — „És mondá az Úr a sátánnak: Íme, ő kezében van“	50	— — „És az Úr jobban megáldotta Jób éle- tének végét, mint elejét“	64
— — „És a ház összeomlott a gyermekek felett és meghaltak“	51	— — Jób és leányai	65
— — „Csak én menekültem meg egyedül, hogy hírt mondjak neked“	52	A legrégebb Jób-kép a római katakombák- ban. III. század eleje	66
— — „És a sátán sujtá Jóbót gonosz fe- kéllyel“	53	Jób-forrás Jeruzsálem mellett.	67
— — „És felemelék szeméiket távolról és nem ismerék meg őt“	54	Aksa-mecset Jeruzsálemben	69
— — Vesszen a nap, amelyen születtem én“	55	Omar-mecset Jeruzsálemben	70
— — Mert egy szellem vonul el előttem és égnek mered hajszálam“	56	Dávid sírja Jeruzsálem mellett	71
— — „Vajjon igazabb lehet-e Istennél a halandó?“	57	Köves Izsó: Spinoza a bírái előtt.	72
— — „Akkor rémitesz álmokkal“	58	Köves Izsó: Mendelssohn Nagy Frigyes előtt	73
— — „És megszólalt Elihu: ifjú vagyok én, ti pedig öregek“	59	Magyar katonák esküdnek IV. Károly ki- rályra Jeruzsálemben	74
— — „És felelt az Úr Jóbnak a viharból“	60	A damaskusi kapunál.	74
		Sebesültszállító tevé Beer-Sebánál	75
		Naplemente a damaskusi kapunál Jeruzsá- lemben	75
		Tomschinsky Minnie hegedűművésznő	76
		Agai Adolf atyjának, Agai Józsefnek sír- köve az abonyi temetőben	80

DORÉ: HIOB ERFÄHRT SEIN
UNGLÜCK

DORÉ: JÓBNAK HÍRÜL HOZZÁK
GYERMEKEI VESZTÉT

A Mult és Jövő 1917 februári műmelléklete

JÓB KESERŰ PANASZKODÁSA

XIX—XXI.

És Jób folytatta beszédét és szóla:
 Vajha olyan lehetnék, amilyen valék hajdani
 hónapokban
 Mint voltam ama napokban, midőn még Isten
 őriz vala;
 Midőn tündökölni hagyta mécsét fölöttem
 És annak világosságában jártam a homályban.
 Aminő voltam ifjúságom napjaiban,
 Mikor Isten meghittsége volt sátrom fölött;
 Amíg a Mindenható velem volt
 És körülöttem gyermekeim;
 Midőn lépteim vajban fűröszték
 És a kőszál mellett elágazó olajpatakot fa-
 kasztott.
 Ha kimentem a kapuba a város fölé,
 A köztéren megszilárdítottam ülőhelyemet:
 Látának az ifjak és elrejtöztek
 S az aggastyánok fölkeltek, állvamaradtak.
 Előkelők megtartóztatták beszédöket
 És kezüket szájukra tették.
 Főemberek hangja rejtve maradt
 És nyelvük inyükhöz tapadott.
 Mert a fül, mely hallott, üdvözölt
 És a szem, mely látott, tanúságot tett mellettem.
 Mert szokásom volt megmenteni a fohászkozó
 szegényt
 És az árvát s akinek nincs gyámola.
 A veszendőnek áldása gyakorta szállt reám
 S az özvegynek szívét sokszor fölvidítám.
 Fölöltém az igazságot és az fölruházott engem,
 Palást és fejdísz gyanánt
 szolgált jogosságom.
 Szeme valék a világta-
 lannak
 És lába a bénának én!
 Atyja voltam én a szegé-
 nyeknek
 És annak, kit nem ismer-
 tem, megvizsgáltam pö-
 rért.
 És összezúztam a gonosz-
 tevőnek állkapcsát
 És fogai közül földre dob-
 tam a martalékot.
 S azt gondoltam: fész-
 kemmel hűnyok el
 És mint fönixmadár sza-
 poritom napjaimat.
 Vízre nyíllott gyökerem
 S hajtásomban hált a
 harmat.
 Becsületem új maradt
 mellettem
 És kezivem megifjodott
 kezemben.
 Rám hallgattak és re-
 mélték

S elnémulva várták tanácsomat.
 Beszédem után másodszer szót nem emeltek
 És reájuk permetezett ígém.
 És reménykedtek mint esőre reám
 S föltárták szájukat mint őszi zápor előtt.
 Ha nyájas voltam hozzájuk, nem merték hinni
 És arcom derűjét nem ejték el észrevétlenül.
 Ha a feléjük vezető utat választám: főhelyen ül-
 tem és tanyáztam mint király a hadseregben,
 Mikor gyászolókat vigasztal!

És most... kacagnak fölöttem korra ifjabbak
 nálam, akiknek apáit kicsínyeltem
 Egy sorba helyezni nyájörző kutyáimmal.
 Karjuk ereje is mire való lett volna nékem?
 Fölöttük elmúlt az élet
 Nélkülözésben és sivár éhségben, akik lerágnák
 az avar pusztaságot,
 Amely sötét, kopár és kietlen!
 Akik sósfüvet szedegetnek a cserjés fölött
 És rekettye-gyökér az eledelök
 Kiűzetnek a közből,
 Hurrognak utánuk mint a zsvány után,
 Hogy tanyázzanak félelmes völgyekben
 A talajnak és szikláknak odúiban.
 A bozótban ordítanak,
 A csalán közt csoportosulnak;
 Alávaló emberek meg névtelen emberek,
 Kikorbácsoltattak az országból.
 És most az ő gúnydalukká lettem,
 Szóbeszéddé váltam nekiök.
 Lenéznek, félrehúzódnak tőlem
 És arcomtól nem kímélik a köpést.

Blake: „Mag ein Mensch gerechter sein denn Gott?“

Blake: „Vajjon igazabb lehet-e Istennél a halandó?“ (Jób)

Mert az Isten kézivem idegét megoldá,
 Azért ejték el a zablát szímem előtt.
 Jobbfelől csöcselék támad rám, lábukat nyujtják
 És föltöltik ellenem szerencsétlen ostromútjukat.
 Lerontják ösvényemet, bukásomra igyekeznek
 A gyámoltalanok!
 Mint széles résen át: úgy hatolnak be,
 Dübörgés alatt gördülnek felém.
 Reám fordulnak a rémségek, üldözi mint a szél-
 vész méltóságomat
 És tovatűnt felhő gyanánt üdvösségemet.
 És most rajtam túlárad lelkem,
 Megragadnak gyötrelmem napjai.
 Az éjszaka lefaragja rólam csontjaimat
 És rágóim nem szünetelnek.

Avagy nem-e szerencsétlent sírattam,
 Nem-e szánandó szegény miatt komorult el lel-
 kem?
 Mert jót reméltem és rossz következett be,
 Világosságra vártam és sötétség támadt.
 Bensöm forrong és nem pihen,
 Várnak reám balsorsom napjai.
 Elsötétülve jártam nap nélkül,
 Fölkeltem, a gyülekezetben fölfohászkodom.
 Testvére lettem a sakálnak
 És társa a strucmadárnak.
 Bőröm feketélve hull le rólam
 És csontom kiszárad az aszálytól;
 És gyászra vált lantom
 S fuvolám zokogó hanggá változott.

Blake: „So erschreckst Du mich
 mit Träumen“

Blake: „Akkor rémítesz
 álmokkal“ (Jób)

AZ ISTENI JELENÉS SZÓZATÁBÓL

XXXVIII–XLII.

És szólt az Örökkévaló
 Jóbnak a zivatarból és
 mondá:
 Ki homályosítja el a
 mély gondolatot
 Szavakkal mik tudás nél-
 kül valók?
 Övezd hát mint férfi de-
 rekadat
 Hadd kérdezzek én, te
 meg felelj nekem!
 Hol voltál, midőn alapoz-
 tam a földet,
 Mondd, ha tudsz a böl-
 csességhez.
 Ki állapította meg mérté-
 keit, hiszen tudod,
 Avagy ki vont fölötté
 mérőszinórt?
 Talapzatai mire lettek le-
 fektetve,
 Avagy ki sülyesztette le
 sarokkövét?

Csak nagy erőfeszítéssel válthatok ruhát,
 Holott köntösöm gallérjának bősége átövezi dere-
 kamat.
 Lesújtott az iszapba
 És hasonlóvá lettem por és hamuhoz.
 Följajdulok hozzád, de te nem felelsz,
 Megállok és szemeidet legelteted rajtam.
 Kegyetlenné változol velem szemben,
 Karod hatalmával üldözöl.
 Fölragsz a szélvésszel, üzöl-hajtasz
 És elcsüggesztesz sikeresen.
 Bizony tudom, hogy a halál felé terelsz
 És találkozóhelyére minden elevennek!
 Amde a vízbefuló nem terjesztí-e ki kezét,
 Avagy végveszedelmében talán nem síkolt?

Világéletedben kirendelted-e a hajnalt,
 Tudattad-e a pitymallattal kelőhelyét,
 Hogy hol ragadja meg a föld sarkait,
 Hogy elrebbenjenek róla a gonoszok,
 Hogy átalakuljon mint a pecsétnyomó agyaga
 És előálljon rajta minden mint valami ruha?

Föltárultak-e előtted a halál kapui,
 Avagy láttad-e a vaksötétség bejáratát,
 Szemlélődtél-e véges végig a föld területén,
 Mondd: ismered-e mind?
 Mely úton oszlik meg a fény,
 Árad szét a keleti szél a földön?
 Ki hasított barázdát a vízárnak,
 Utat a dörgés villámsugarának,

Hogy eső hulljon a néptelen földre,
A sívatagra is, hol ember nincsen?

Vajjon te fűzöd össze a Fiastyúk láncait,
Avagy te lazítod meg a Kaszácsillag istrángját?
Vajjon a csillagzatokat kihozod-e idejében
És a Göncölt fiaival te hajtod-e?
Ismered-e az ég törvényeit,
Avagy megalapítod-e uralmát a földön?
Vajjon fölemelheted-e a felhőkig hangodat,
Hogy a vizek bősége elboritson,
Küldheted-e a villámokat, hogy indulnának
És szólnának neked: itt vagyunk!?
Ki helyezte a vesékbe a bölcsességet,
Avagy ki ad értelmet a gondolkodónak?

Te vadászol-e zsákmányt
az oroszlánnak
És az oroszlánkölkek
életét te látod-e el,
Mikor lapulnak a bar-
langokban,
Lombsátor alatt lesre ül-
nek?
Ki szerzi a hollónak pré-
dáját,
Mikor fiókái Istenhez si-
valkodnak,
Étlen tévelyegnek?
Vajjon ismered-e az időt,
mikor a kőszáli zergék
szülnek,
Várod-e az őzikék vajú-
dását,
Számlalod-e a hónapokat,
amíg viselősek,
Tudod-e ellésők idejét —
Térdremikorleroskadnak
magzatukat áttöretik,
Fájdalmas terhüket elbo-
csátják?

Blake: „Ich bin jung, Ihr
aber seid alt

Blake: „És megszólalt Elíhu: ifjú vagyok
én, ti pedig öregek“ (Jób)

Vajjon a lónak te adsz-e erőt,
Te ruházod-e nyakát sörénnyel?
Vajjon te hagyod-e megrázkódni sáska gyanánt,
Mialatt félelemgerjesztő főséges horkolása,
Lábaival kapálja a völgyet és újong erejében,
Kíront a fegyver elé,
Kacagja a félelmet és nem remeg,
S nem hátrál a kard elől
Fölötte zizeg a tegez,
A kelevéz és kopja éle,
Tombolva, haraggal szürcsöli a földet,
Még nem hiszi, hogy szól a kürt,
Ha erős a kürtjel, nyerítve felel
És a távolból orrontja a háborút,
A vezénylők ordítását és a riadót!
Vajjon a te értelmédnél fogva szárnyal a keselyű,

El fog-e térti az igazságtól,
A Mindenhatónak vádlója válaszoljon erre!

Övezd mint férfiú derekadat,
Kérdezni foglak és felelj!
Vajjon képes volnál megsemmisíteni az én jogomat,
Engem ítélnél el, hogy te igaz maradj?

És felele Jób az Úrnak és mondá:
Tudom, hogy mindent megtehetsz
És nem haladja túl erődöt semmi gondolat.

Eddig csak hallomás útján vettem híredet,
Most tulajdon szememmel láttalak,
Azért lemondok... és megvigasztalódom,
Por és hamu felett.

Who is this that darkeneth counsel by words without knowledge

Then the Lord answered Job out of the Whirlwind

Who maketh the Clouds his Clariot & walketh on the Wings of the Wind

Hath the Rain

a Father & who hath begotten

the Drops of the Dew

W/Blake inventt & sculp

London Published as the Act directs March 8. 1825 by William Blake N.3 Fountain Court Strana

Proof

Blake: „Und Gott antwortete Hiob aus dem Wirbelwind“

Blake: „És felelt az Úr Jónak a viharból“

És történt miután az Örökkévaló eme szavakat mondotta Jónak: szólott az úr a themanbéli Elifázhoz: fölindult haragom ellened és két társad ellen, mivel nem szóltatok mellettem oly helyesen, mint szolgám, Jób. És most vegyetek magatoknak hét tulkot és hét bakot és menjetek szolgámhoz, Jóbhoz és mutassatok be égő áldozatot magatokért, és szolgám Jób imádkozzék éretetek,

mert csak az ő kedvéért cselekszem, hogy ne tegyek csúfot rajtatok, mivelhogy nem beszéltek mellettem oly helyesen, mint az én szolgám Jób. És mentek a themanbéli Elifáz, a szuhita Bildad és a naamabeli Zófár és cselekvének a szerint, amint szólott hozzájuk az Úr, és az Úr Jób kedvében járt. S az Örökkévaló helyreállítja Jóbot, midőn imádkozott társaiért és gyarapítja az Úr mindazt,

Blake: „Da die Morgensterne singen und es jauchzen alle Kinder Gottes“

Blake: „Midőn együtt zengenek a reggeli csillagok és ujjonganak Isten gyermekei“ (Jób)

ami Jóbé volt, kétszeresére. S eljövének hozzá minden férfi és nőkonai és minden hajdani ismerősei és együtt étkeztek vele házában és részvétüket tanusítsák s vigasztalták őt mindama szerencsétlenségek miatt, melyeket reáhozott az Úr, és adának nékie ki-ki egy keszítát és egy-egy aranygyűrűt. És az Úr jobban megáldotta Jób életének végét, mint elejét és volt neki 14,000 juha és 6000 tevéje s 1000 járom igásbarma és 1000 nőtény szá-

mara. És lett neki hét fia, meg három leánya. És elnevezzé egyiket Jamimának, másikat Cassiának, a harmadikat Keren-Happuk névvel. És nem voltak találhatók oly szép nők az egész országban, mint Jób leányai és adott nekik atyjuk örököszt fivérek között. És élt Jób mindezek után 140 évig és látta fiait, meg fiainak fiait négy nemzedéken át. És meghalt Jób mint aggastyán, eltelve napokkal.

Blake: „Siehe die Behemot, die ich mit dir schuf“

Blake: „Íme a behemot, amelyet teremtettem veled“ (Jób)

SECUNDUS: JÓB-KÉPEK

szenvedő ember mindig becézett tárgya volt a művészetnek. Költők és képzőművészek, az emberiség szenvedő lelkei, gyöngéd megváltó szeretettel hajoltak a szenvedő ember fölé, hogy betakarják a nyitott sebeket, hogy a szépség és megbékülés glóriájával övezzék a vérző fájdalmakat. Nem véletlen, hogy a strassburgi monostor művésze több lélekkel faragta a megalázott Zsinagóga, mint a diadalmas Eklézsiá szobrát, hogy a Himfy keserveiben több a mélység, mint a Himfy szerelmében. A szenvedés kitérít a szív falait, kiemeli a lelket testi korlátaiból a végtelenbe és fogékonyabbá teszi a mindenség sorsa iránt. Ezt tanulhatjuk Jób könyvéből is. És mégis a bibliának ez a csodálatos könyve volt az, amely a művészetet legkevésbé terméke-

nyitette meg. A szenvedő és istenfélő Jób alakja átment a köztudatba, az irodalomban majdnem mindenütt mély nyomokat hagyott, Herder csodálattal beszélt róla, Goethe egész jeleneteket vett át belőle, Carlyle egy előkelő társaság előtt egy ültében végigolvasta az egész könyvet és mindenki áhítattal hódolt a biblia szépségének. A képzőművészet klasszikus mesterei azonban alig vettek róla tudomást. Még a biblikus Michel Angelót sem inspirálta Jób gigantikus küzdelme és misztikus fensége. A művészet reneszánszának idejében a szenvedést már rég lefoglalta volt a Golgotha, a nagy passzió, habár az ókori keresztény művészetben talán éppen Jób volt a szenvedő és megváltott ember szimbóluma. Mint ilyet ábrázolták őt a katakombák primitív falfestményei is, ahol Jób egyszersmind a feltámadást jelképezte.

Talán a mi Szépművészeti Múzeumunkban levő Jób, José Martinez XVI. századbeli spanyol festő képe (Múlt és Jövő 1912 dec.) a legjelentékenyebb ebben a tárgyban. Jóbnek az ég felé fordított arca hatalmasan kifejezi az isten ellen való lázadást és az istenhitben való csendes megnyugvást. Körülötte itt nem a barátjait látjuk, hanem Xantippeszerűen ábrázolt feleségét és talán a gúnyolódó tömeg női képviselőit. Amellett Jób a maga sujtott nudításában nem visszataszító, mint pl. Doré egyik rajzán, vagy Levergne nagy kompozíciójú képén, amely szinte pendentjának mondható. A

teljes elhagyottság megrendítő ábrázolását találjuk Leon Bonnat Jób képében, ahol a test kiasszottságának reális bemutatása illusztrálja a bibliai szöveget. A kétségbeesés megrázó tragikumája szól hozzánk erről a képről, amely nyitott, üres tenyereivel a test tartásában és egész felfogásában Lilién Jóbához hasonlít.¹

A múlt század elejéről azonban van egy Jóbot illusztráló rajzsorozatunk, amely szinte páratlan a maga nemében. Nemcsak Jób elevenedik itt meg előttünk, hanem az egész Jób-könyv eseményeivel, tragikumával, fordulataival, alakjaival, párbeszédeivel és egész szellemével. Blake Jób-illusztrációi első pillanatra talán különöseksnek, szögle-

¹ Múlt és Jövő 1913 jan. Ezenkívül megjelentek a Múlt és Jövőben Jób-képek Rottmayr von Rosenblumtól, 1913 szept., Rottmann Mozarttól 1913 dec., Fejér Sándortól 1915 aug. és Jehuda Epsteintől a Magyar Zsidó Almanachban 1911.

teseknek és naivaknak látszanak, de ez a naivság a formában teljesen megfelel a könyv ódon, naiv alaptónusának, míg a mélység a felfogásban, a misztikum a kidolgozásában gyönyörűen tükrözteti vissza a könyv rejtelmes mélységeit. Bele kell mélyedni ezekbe a rajzokba, bele kell olvadni azoknak meseszerű hangulatába, fel kell fogni szimbolikus és allegorikus gazdagságukat, hogy szépségüket teljesen élvezni tudjuk. Aki Jób könyvét ismeri, annak lelkében ezeknek a darabos vonalaknak ritmusa mély rezonanciát ébreszt. Az elégedett jámbor kis emberke boldog családjával, az angyalok légies kigyózása az Úr trónusa körül, a sátán fickándozása, ördögi leszállása az égből, hogy Jób gyermekeire döntse a házat s végül magát Jóbot telehintse égető fekélyvel, a Hióbpóstás líhegő megérkezése, Jób barátainak hirtelen elszörnyűködése, amint mindhárman egyszerre kezüket majdnem derékszögben égnék emelik és arcuk eltorzul, vagy amint szinte a földre olvadnak hallgatva Jób káromlásait, vagy az Úr dörgő szózatát, az ifjúságnak és a poézisnek megjelenése a bölcsesség porondján a csillagos víziókkal körülvett Elíhu személyében, az Isten megnyilatkozása a viharos felhőkben, Jób felegyenesedése, amint hirtelen kétszeresére magasodva hálálkodik az Úrnak, hogy visszaadta neki régi boldogságát, — csupa olyan rajzok, amelyek annál több gyönyörűséget nyújtanak, minél jobban merültünk bele az egész könyv szellemébe. Akinek a lelkében vissza csengenek Jób könyvének mélyhúrú versei, annak mélyen-mélyen vésődnek bele azok a különös kinyújtott karok (Blake csodálatos hatásokat tud kelteni a karok ritmusával!), amelyek feddően emelkednek a lázadó Jób felé, azok a víziók, amelyek oly csodálatos egyszerűséggel jelenítik meg a legnagyobb látomásokat, vagy az a gyönyörű harmonikus életörömmel, az ég felé nyújtott karokkal tele kép, amely oly pompásan illusztrálja ezt a mondatot: „Mídon együtt zengenek a reggeli csillagok és ujjonganak mind az isten gyermekei“...

Költő, festőművész és misztikus rajongó volt Blake, aki korán elborult elmével vett búcsút csodálatos vízióitól és művészetétől. Neki Jób nem csak illusztrációs téma volt, hanem szívének, lelkének ügye. Ő maga is víziókat látott — írja — és ezekben a darabos rajzokban önmagát adta. Eget, földet és alvilágot zsufol össze tenyéryi területen és az apró vonalak meghosszabbodnak,

mély perspektívákba tágulnak és látjuk mint mese-fantáziában az ég trónusát, az ember verejtékes küzdelmét a földön, a törpe teremtmény lázongását sorsa ellen és végül rezignált beleolvadását a mindenségbe, megnyugvását „a por és hámu felett“, amelyet örök, titokzatos erők mozgatnak.

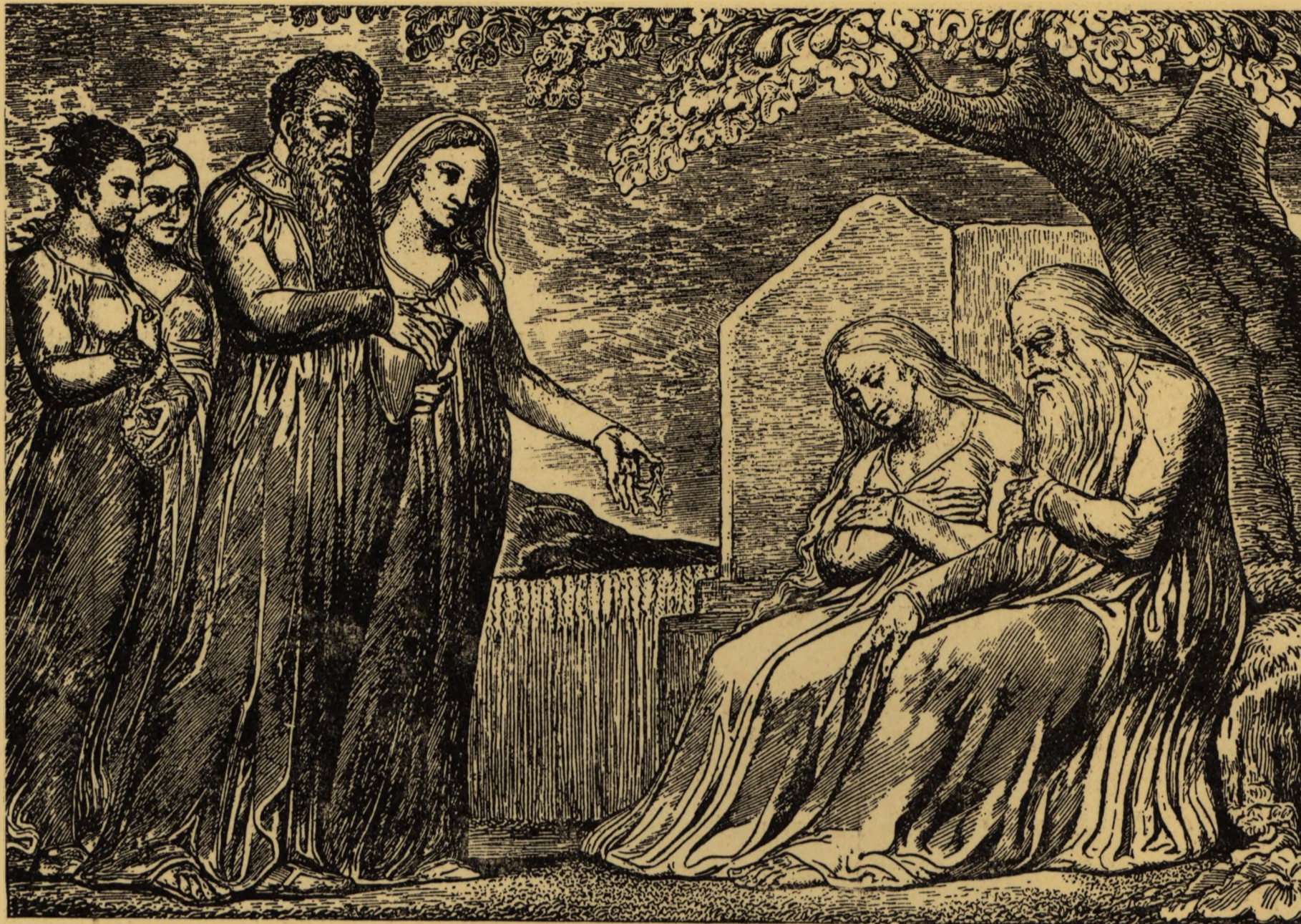
Az egyes lapokon középpontba helyezett főrajzok mellett rendkívül érdekes művészi kompozíciókat nyújtanak a keretek is. Finom, artisztikus vonalvezetés rajongja körül a főtémát, amelynek a margó mintegy alaptónusát festi alá. Szinte zenei kíséretnek hat, amikor a viharjelenet körül lent kitépett fák és porzó utak és fent a légben a zivataros szellemek kavarnak, vagy amikor az ébredő világ hajnali csillagzengése körül a világteremtés napjainak, az Orient tartó angyalok énekének és a tenger ébredő állatainak motívumai csendülnek fel.

J. M. Wilson szerint Blake, Jób-metszetei a legnagyobb alkotások közé tartoznak, amelyeket a művészet a világnak adott. „These engravings rank among the greatest works that Art has given to the world and are a treasure for all time“.

Blake: „Und Hiob dankte Gott“

Blake: „Es Jób hálálkodott Istennek“

Blake: „Und sie brachten ihm Geschenke“

Blake: „Es hoztak neki ajándékokat“ (Jób)

DR. WEISZ MIKSA: JÓB A ZSIDÓ HAGYOMÁNYBAN

hatalmas dráma hőse, mely Jób könyvében élénk lép, nagyon foglalkoztatta a szóbeli hagyomány mestereit, a *Talmud* tekintélyeit. A kánonba bekerült könyv, mely tisztára ama

problémát fejtegeti, hogy egyeztetethető össze az isteni gondviselés a földön szenvedő jámbor ember gyakori szenvedéseivel, nagyon foglalkoztatta a régieket, hiszen oly kérdéstről van szó benne, mely a vallásos lélek leg súlyosabb töprenkedésével egyezik.

Ama körülmény, hogy a költeményben nem szerepel sem *Israel*, sem a zsidó vallási törvény, reá birta a *Talmud* némely bölcsét, hogy a könyv hőst, kit *Ezekiel* próféta a tökéletes jámborság mintaképe gyanánt állít élénk (*Ezekiel*, 14. f. 14. és 20. v.), nem a zsidó nép soraiban keresse.

Jámbor, istenfélő pogány volt, mondja az egyik vélemény. Gazdag nomád *Ucz* földjén. Hogy

mikor élt, arra nézve a legellentétésebbek a nézetek. Jákob kortársa volt, mondja az egyik, és felesége *Dina*, Jákob leánya, kit *Chámór* pogány fejedelmi elrabolt volt. Fivérei hazahozták *Chámór* házából, azután Jób felesége lett. Más vélemény szerint *Ábrahám* kortársa, kinek gazdagsága bámulatos volt. Míg más nemzet nyárait pusztították a vadállatok, addig Jób kecskéi oly erősek voltak, hogy azok pusztították a rájuk törő vadakat. Más verzió pogány prófétának teszi meg, ki nagyobb és jámborabb volt *Bileámnál*, a legnagyobb pogány prófétánál, ki *Israel*tátkozni akarta, de átka áldássá változott. A legrégebbi görög fordítás, a *Septuaginta* név hasonlóság folytán *Jóábbal*, *Edóm* királyával azonosítja (*Gen.* 36. 33), mely felfogással kongruál a hagyomány ama tradíciója, mely szerint Jób barátja *Elifáz*, nem más, mint *Ézsau* legöregebb fia, ki *Ézsaut*, atyját elhagyja és jámborsága által kiválik. Isten ezért megjutalmazza avval, hogy tőle származik *Obádja* próféta.

Blake: „Und Gott segnete Hiobs Ende“

Blake: „Es az Úr jobban megáldotta Jób életének végét, mint elejét“

Más felfogás azonban nem akarta megengedni, hogy Jób, e nemes szenvedő, ki a legmagasztosabb eszmék mély bölcseségű hirdetője, pogány legyen. Jób könyvét Mózesnek tulajdonítja és Jób magát Mózes kortársának mondja. Egy tanító Jóbról azt mondja, hogy a babiloniai exulánsok közül való volt, ki *Tiberiasban* telepedett le. A legérdekesebb azonban az a vélemény, melyet egy bölcs *Sámuel* ben *Náchmáni* előtt hangoztatott, mely szerint: *Jób nem élt és nem létezett, hanem csak szimbolikus alak volt.*

A néphit, mely a bibliai alakok köré a jámbor legendák dicsfényét szötte, több helyen vélte megtalálni a nagy szenvedő sírját. Három helyen is mutatja sírját, mely a keresztény és moszlim világ előtt egyaránt szent zarándokhely. Az egyházatyák idejében még lakóházát is mutogatták. *Hauranban* szép kolostor övezi Jób állítólagos sírját. A keresztény egyház a bélpoklosok és pestisbetegek patronusává tette őt, kinek szörnyű betegségének látványa legjobb barátait is megrémítette.

Annyira divergálóak a vélemények Jóbról. Fokozták a szentírási könyv értékét, hogy számos gyászoló és kétségbeesett merített belőle vigaszt. Az sinagógában nincs hivatalos szerepe. A rítus a gyászidőben ájtatos olvasmánynak írja elő a vergődő léleknek, a *szefárd* rítus pedig *Ab hó* kilencedikére írja elő nem hivatalos olvasmánynak. Klasszikus mondata: „*Az Úr adta, az Úr vette, legyen az Úr neve dicsőítve mostantól fogva mindörökké*“, örökös vigasza marad a sujtott jámbor léleknek.

Művészi kivitelű BEKÖTÉSI TÁBLÁK a Mult és Jövő 1916-iki évfolyamához

valamint az előbbi évfolyamokhoz

Ára portóval együtt 2 korona 60 fillér

A diszkiadáshoz portóval együtt 3 korona

Megrendelhetők a Mult és Jövő kiadóhivatalánál Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6.

Blake: Hiob und seine Töchter

Blake: Jób és leányai

SOMLYÓ ZOLTÁN: A FÉRFI VERSE

A férfi válla és a férfi karja,
miként a vert acél, olyan kemény.
És nincsen méz, se méreg, mely kimarja,
ha ottan áll feszesen a helyén.

A férfi szíve: szégyen ellen páncél,
mely kardcsapásra bűgő hangot ad.
De nem lazul egy csóker' röpke táncér'
csak önmagának adja meg magát.

A férfi szól és hajthatsz a szavára,
a férfi megy és céljához elér.
Lenéz a sárra s fölneéz az anyára,
setét az útja s az álma fehér.

És tovamegy a tenger lenge árján
s a becsületből ver reá hidat.
S ha este van s ő magára van, árván:
reátalál a forró áhitat.

Kezét kulcsolva emeli imára
és meglát minden apró csillagot.
Nem vonja őt a lápok zöld hinára,
nem csalják őt a kéjes illatok.

Lehet talán egy nő is az eszébe,
kinek nevére könny ül a szemén...
Egy szál virágot dob az esti szélbe
és tovamegy az útnak peremén.

Mert aki férfi, hosszú annak útja,
az ég hajlása hívogatja őt.
S ha a Napot elérni nem is tudja,
hát térdre hull a szelíd Hold előtt.

A legrégebbi Jób-kép a római katakombákban. III. század eleje
Hiob-Bild aus den Katakomben in Rom. (Anfang des III. Jahrhunderts)

KACZÉR ILLÉS: HELÉN ASSZONY LELKE

1.

enkise volt mellette, amikor hal-
dokolt. Sem az ura, sem a doktor,
sem a cseléd. Se szomszéd, se barát.
A cseléd a konyhában aludt. Csak
a kislánya volt vele a szobában, de
aludt a gyermek is. Az asszony tudta,
hogyan meghal, de nem mert hangosan nyöszörögni,
hogyan a fiúcska föl ne ébredjen. Olyan boldogan
szuszogott, olyan édesdeden nyögött, hogy az anyja,
aki már utolsó perceivel viaskodott, az álmát is
látta. Istenőrizd, hogy fölébressze, halálra rémülne
szegény. Pedig még szerette volna nézni, amíg
nézni tud, hallani a hangját, amíg hallhatja és
megcsókolni utoljára... De nem.

Kicsit nehéz volt a szíve és keserű. Az ura miatt,
aki bosszus szóval vált el tőle s egy ingerült váll-
rándítással szaladt el hazulról. Akkor már érezte,
hogyan éjfélre meg fog halni s szelíden kérlelte a férjét.

— Dezső, ne menj el ma este. Nagyon rosszul
vagyok.

Csak magára haragította. Amióta beteg, mindig
haragszik rá. Van már valakije, aki várja, hogy
meghaljon. Jó lesz meghalni, hogy megbéküljön
az ember.

Ha nem hallotta volna a kislány pihézését, job-
ban fájt volna a haragos búcsúzás. De ahogy a
szívébe szűrődött a szabályos lélekzetvétel, mintha
dúdolna neki valaki. A kislány visszaadja az ezer
altatódalt, most ő dűnnyög neki altatót. Ha nem
tudná, hogy az urának milyen fölösleges, milyen
nyűg, ő be fájna, hogy el kell mennie. S ha nem
fájna úgy, hogy itt kell hagynia a gyermeket,
milyen édes volna így a halálba szunyókálni.

A szíve kissé nehéz volt, de az ínyén mintha
méz olvadozott volna. Az orra is boldogan szima-
tolt; régi illatokat érzett s az illatok régi, napsü-
tötte emlékeket hoztak.

Valaki ül az ágya szélén, talán nem is egy-
valaki, többen: jólelkek, akik szerették s akik most

várják. Levandula-illat: az anyja kedvenc illata.
Pézsma: a nénje, Eszter. Muskotálydohány, mintha
a bodrait is látná: az apja. Csendes pipaszó mel-
lett lépked a régi szobában. Mandula-szappan: a
Kati, jó öreg dajkája. Már csak a fotografiájuk
él, az is napról-napra haloványabb. Hát itt vannak,
eljöttek, itt állnak a halálos ágya körül.

Fölerölködött, hátha látja még a kislányt. Nem
látta. A szobában sötét volt. Neszelt, hogy hallja
még egyszer. Nem hallotta. Jaj, hát olyan sötét
van, hogy hallani se lehet! Nyögött egyet s azt
hitte, ez a szó sóhajtoz a száján: Istenem.

De nem volt ez szó többé, csak testetlen nyö-
szörgés. S a lélek kiszakadt belőle.

2.

A lelkek ott álltak az ágya körül és várták.

— Édes lányom, áradozott az anyja lelke (ára-
dozott vagy talán sírdogált), csak hogy itt vagy
velünk. Gyere drága Helénkém, magunkkal viszünk.
A zöld csillagon már minden készen vár. Nagyon
boldog leszel, hogy közöttünk leszel.

— Helén, Helén, búgott a nénje, Eszter (gyen-
gédén búgott, de mintha zokogott volna a hangja),
nagyon boldog leszel. Csak ott van tökéletes bol-
dogság, ahol mi vagyunk. Ugye nagyon boldog-
talan voltál kicsi kis Helén.

Helén asszony lelke szóhoz se juthatott. Alig-
hogy beszélt volna, az öreg dajka omlott a nya-
kába.

— Drága kisasszonykám, hogy megnőtt! Férj-
hez is ment azóta, hogy én meghaltam. Kislány
is van. Láttam. Szőke és fitos, mint magácska
volt. Drága gyerek. Dudorásztam neki az imént;
„Nincsen csillag, mind lehullott a földre“.

Hát Kati dudorászott? — gondolta magában
Helén asszony. Áldott lélek. Attól aludt oly édesen
Péterke. És ő is ettől vergődött át olyan könnyen
az életen.

De szóhoz most se jutott. Az apja beszélt. Sok
az asszony s férfiemberre kerül utoljára.

— Helén fiam, dörögte szigorúan s köhintett
mint régen, amikor már nem bírta a muskotály-
dohányt, s a füst kikezdte a torkát, Helén fiam,
elég volt a földi jóból. Nem hallgattál rám azzal
az emberrel s most megjárta. Elég volt, Helén
fiam. Gyerünk.

Helén asszony nem mert a szemébe nézni az
apja lelkének, de nem is lehetett volna. Az öreg
elfordult. Nem tudni, haragudott, vagy talán köny-
nyezett. „Nem olyan már a muskotály se, mint
régen, szokta mondani, a szemét is csípi már az
embernek.“

Helén az anyjához fordult:

— Még nem megyek. Várjatok egy kicsit. Még
itt maradok. Még nem tudok elmenni. Talán
később.

— Édes aranyom, kérlelte az anyja, mi nem
várhatunk. Neked sincs többé semmi dolgod a
földön.

— Még nem megyek.

— A zöld csillag, biztatta Eszter néneje, meglátod, milyen szép. Emlékszel, kis hugom, volt egy gyűrűd, amikor iskolába jártál, a kisujjodon viselted. Smaragd volt rajta. Hogy szeretted! Ilyen a zöld csillag, ahol ezentúl lakni fogsz.

— Még itt maradok egy kicsit.

A apja dohogott.

— Láncosadta! Mindig makacs gyerek voltál. Gyere, mert sietős. Most végre sürgetem. Akarom, hogy boldog légy végre. Az a haszontalan fráter nem érdemli meg, hogy a házában legyél.

— Most is a szeretőjénél van, sugta indulattal az anyja, csak épp hogy magamagának, de Helén meghallotta.

— Nem is őmiatta, magyarázta csendesen, a ház miatt. Körül akarok nézni a házban, rendben hagytam-e itt mindent. Kinézek a konyhába az edényeim közé. A Julistól se búcsúztam. S a gyermektől se búcsúztam még. Péterkétől.

Az anyja meg Eszter hirtelen a pádimentomon találtak néznivalót. Talán azt nézték, hogy jól van-e fölsúrolva. Hallgattak.

Csak az öreg Kati lelkendezett.

— Péterkének hívják? Milyen drága! Hogy szeretném dajkálni! Mennyi szép nótára tanítanám. Jár már? Beszél? Mit tud már mondani?

Az anya lelke mosolygott.

— Mindent. Már három éves.

— Szegény kis árvám, törölgette Kati a szemét. De az öregúr rámordult.

— Csend legyen, Kati. Nézze meg az ember! Az ilyen vénasszony mindig csak pityereg. No menjünk, Róza, Eszter.

Helén csökönyös volt.

— Még ne. Csak egy kicsit várjatok. Mig a kisfiam fölébred. Akarom látni. A hangját akarom hallani. Azután megyek veletek.

— Onnan is láthatod, mondotta Eszter. A zöldcsillagról, mindenkit láthatsz, akit szerettél. Mi mindig láttunk téged.

— Nem, szólt Helén asszony, én innen akarom látni.

A Kati bölintott a fejével s az öreg ember épp valami keményet akart mondani, amikor az anyja Helénnek jóságosan eldöntötte a dolgot.

— Jó, hát várd meg, amíg fölébred. Mi megvárunk künn az udvaron.

— Jó, mondták a többiek és kisurrantak a kulcslyukon.

Helén asszony lelke egyedül maradt halott testével és aluvó kisfiával.

3.

— Anya, riadt fel Péterke, vegyél magadhoz. Fázom itt a kiságyban.

Helén asszony lelke keserveset sóhajtott.

— Szegény kisfiam!

— Hideg van, anya édes, fú a szél. Félek. Vegyél magadhoz.

— Drága gyermekem, sírdogált a lélek.

— Anyuskám, alszol? Miért alszol, anyuskám? Ne aludj. Kelj fel. Gyere ide. Péterke fél. Gyere ide anya édes. Mama aranyos. Péterke fázik.

— Jaj, jaj, jaj!

— Ha nem jössz ide, lemászom magamtól. Én tudok odamászni tehozzád.

— Édes, édes, édes!

A kis fiú odament az anyjához. Helén asszony lelke megborzadt.

— Mama édes, ébredj fel. Kelj fel édes mamám. Fázom. Melegíts meg. Te is fázol? Miért vagy olyan hideg? Anya, anya, anyám!

A gyermeket valami halovány sejtelem rémitgette. Már zokogott.

— Mama, aranyos mama, miért nem ébredsz fel? Haragudsz Péterkére? Nem leszek többet rossz. Ne haragudj, anyuskám. Sohase török el semmit. Törölgette a könnyeit és pihegett.

— Nem sírok, mama. Te haragszol, ha sírok. Nem sírok. Kelj fel. Rakjál tüzet, mert fázol, A kályhába rakjál tüzet. Péterke is fázik. Mama édes, jó leszek. Mindig jó leszek.

Az anya lelke hangtalan sírdogált.

— Szegény kis Péterkém!

A gyerek másra eszmélt.

— A papa bántott? Bántott. Megölt a papa, ahogy a Julis a halat? Megölt? Rossz papa, rossz papa.

A lélek vergődött és szenvedett. Szeretett volna visszamenni a testbe. Csak egyetlen pillanatra,

Hiobs-Quelle bei Jeruselem

Jób-forrás Jeruzsálem mellett

hogy megsímogassa a Péterke fejét és megmondja neki:

— Nem a papa bántott, nem a papa. Szeresd a papát, Péterke.

4.

Éjfél után hazajött az ura.

Már amikor elment, érezte a szerencsétlenséget. Valaki megmarkolta a szívét s az a másik asszony hiába duruzsolt neki. Szüntelen csak ezt hallotta:

— Dezső, ne menj el ma este. Nagyon rosszul vagyok.

Lábujjhegyen ment be.

Csend.

Fölcsavarta a villanyt. Szentisten! Az asszony halott. Péterke mellette kuporog s könnyes szemében gyász és rémület. Már mindent megért a gyermek.

— Helén, tört fel a férfi kebléből a fájdalom, Helén, Helén! Asszonyom! Egyetlenem! Szerelmem!

— Papa, ugye szereted a mamát? — mondotta Péterke sírósan.

Az ember feljajdult. És zokogott, mint egy kisgyerek. A kisgyerek szava olyan volt, mint egy öregé.

— Ugye szereted a mamát, papa? Nem te bántottad?

Helén asszony lelke sirt és kacagott. Sietve kisorsant az udvarra az övéihez, akik várták.

— Ó be boldog vagyok! — mondotta szeretti lelkeinek s a hangja olyan volt, mint a galambbúgás.

S elindult a szférák felé.

A könnye azért hulldogált és leereszkedett a földre, mint a harmat.

Oj ki ot jah a - ni a - ni ach no de det
mi-mon chag-wej sa-li, hoj a - ni jo - re - det
swi - wi ja - chul saar ba - dot e - dot ka - naf
u - wejn siŕchej jaar ari - ri ewchar a - naf
swiwi ja - chul saar ba - dot e - dot ka - naf
u - weju siwchej ja - ar a - ri - ri ew - char a - naf.

Héber, népdal

SZÁSZ MENYHÉRT: ÉJSZAKAI HAZATÉRÉS

Szobád végén
mint egy fehér, nagy koporsó,
úgy vár az ágy...
Halkan, lopva,
lépj feléje,
fel ne keltsd az édesanyád.

Zörrenő és beszélgető
éjjel rosszat mesélgető
vágyak, tárgyak,
szíven vernek...
Oda ne nyulj,
zajt csinálnak,
buta farkasvermek.

Az ágyadnál lopva, állva,
ígyál ki egy pohár vizet,
kristálytisza ezüst vizet.
Szád nedves lesz,
s régi nőknek lágy csókjaít
érezed, hiszed.

Lemossa ez majd a csókot
színes szeszek vágyát,
az életnek keserűjét
nikotinnak nyálát.

S ha lefekszel
kulcsold össze szíved fölött kezed,
hallgassad csak, — jaj istenem
milyen törten ketyeg.

Lágyan, búsan
kicsordul a könnyed,
amennyi szeszt lehajtottál,
sírjál annyi könnyet.

Harminc felé mész már,
s mégis ijedt, félős, sötétségek vernek
macska... víz... és gyertyatartó...
halkan, lopva gyere haza gyermek.

Csitt, csitt, ej de
furcsa este...
Dús szőlőknek vérét ittad
s mostan szédült fejjel itt vagy.
Jaj, jaj, halkan...
milyen jó lenne most
elbujni egy dalban.

S azt kérdezed:
— Isten... Isten... mi lesz vélem?

És a keskeny szobavégen
ott vár, ott vár,
— mint egy fehér, nagy koporsó
ott vár az ágy...
Halkan, halkan lépj feléje,
ne zörögjél,
fel ne keltsd az édesanyád.

Aksa-Moschee in Jerusalem

Aksa-mecset Jeruzsálemben

KÉPEK A SZENTFÖLDRŐL

z elmúlt év tavaszán a monarchia részéről nagyobb egészségügyi expedíció ment Szíriába. Az expedícióval ment el *Fantel Sándor* cs. és kir. gyógyszerésztiszt is, mint az expedíció gyógyszerügyi részének vezetője.

A szíriai expedíció mozgó kórházai azóta már működnek és hogy mennyire megfelelnek feladatuknak, az abból is látszik, hogy a szultán az expedíció tagjait — köztük *Fantel Sándort* — „az ellenség előtt teljesített kiváló és eredményes szolgálataik elismeréséül“ a török vasfélholddal tüntette ki.

Fantel Sándor néhány igen szép felvételt küldött a Szentföldről. A kísérőlevélből a következő érdekes sorokat közöljük:

„Mi itt — hála az égnek — semmiben sem szenvedünk hiányt. Nincs itt kenyérjegy, cukorjegy, zsírjegy. Az egyedüli, amit nehezen nélkülözünk, az újság...

Vasárnap gyászünnepély volt a mi néhai jó öreg királyunk emlékére. Itt, ilyen messze a hazai

rögtől, könnyekig meghatott minket a magyar nyelvű gyászbeszéd. Azután felesküdtünk *Károly királyra*. Minden katona igaz bensőséggel mondta: „Isten engem úgy segítjen!“...

Szabad időmet azzal töltöm, hogy bejárom ezeket a gyönyörű helyeket. Az embert a Szentírás lehellete csapja meg...

Meglátogattam a zsidó kolóniákat is. Jártam Jaffában. A Földközi-tenger itt leírhatatlanul gyönyörű. Sehol sem olyan szép a naplemente, mint itten.

Küldök néhány felvételt azokról a csodaszép helyekről, ahol mostanában megfordultam... Magyar katonák állanak mindenütt uniformisban azokon a szent helyeken, amelyeket azelőtt csak zarándokok áhítata közelített meg, és én a jövő szilárd barátság szimbolumát látom ezeken a képeken...

Esténként a tetőn gyönyörködünk a holdvilágos, csillagos égboltozatban. Enyhe tavaszi esték ezek december elején. Ez Palesztina... Ma óriási hőség volt. Arra gondoltam, milyen lehet most Budapest. Talán bizony csatakos, erős, borús vagy éppen hideg idők járnak arrafelé. Mindegy. Cserélnék...“

MULT ÉS JÖVŐ művészi kivitelű eredeti BEKÖTESI TÁBLÁJA az 1916. évfolyamhoz, valamint az előző évfolyamokhoz, rendelhető a kiadóhivatalnál. Ára portóval együtt 2 kor. 60 fillér
 ~~~~~ A díszkiadáshoz 3 korona ~~~~~

LAKATOS LÁSZLO: FEKETE EZÜST

a, szép, gazdag haja fekete volt. Nem volt olajosan tömötszínű, nem is világított, mint némely fekete hajak acélkéken. Színének nem volt sem reflexe, sem visszhangja, valami bús bágyadtság ült e hajon, mely olyan volt, mint a régi, az időtől megfeketedett ezüst. De ő fiatal volt, ferde vágású szemében olykor valami lázadó szomorúság ütközött fel. Szeme is fekete volt, nagy, szép. Végig szép volt, bár rendkívül szabálytalan, legszebb a lába, formátlan az avatatlan, a köznapi szép által elrontott szemnek, de valójában titokzatos és ingerlő, szálegyenes, mint a fiúké, vékony és komoly, két lábát mindig egymáshoz szorította ültében. Reggeltől estig egy régiségbolt ajtajában ült, egy balkáni városban. Ott ismertem meg őt.

Húsz éves volt, ha meg nem csalt, mikor mondta, de azt hiszem, hogy hazudott. Bizonyára fiatalabb volt, ám fáradtabb ama kis, poshadt folyónál is, amely boltjuk küszöbe előtt lustálkodott. Három

Omar-Moschee in Jerusalem

Omar-mecset Jeruzsálemben

üzletük volt, az egyikben az apja ült, a másikban az anyja, a harmadikban ő. Mind a három üzletben régiségek voltak a polcokon, azután székekre, asztalokra hányva meg a földre teregetve, bársonyok, aranyak, fekete ezüstök, ritka szép porcelánok, szép halott elefántcsontok és komoly, fénytelen üvegek. Cégtábla nem volt az ajtó fölött, mely, bár csengőre járt, egész nap tárva-nyitva volt. A nevét így nem tudhattam, de mert kevés ismerőseit spanyolul köszöntötte, Costiliának neveztem őt magamban. Szombaton sosem tudtam, mit csinálni, mert olyankor zárva volt a boltjuk.

Nagyon bizalmatlan volt hozzám, kevély és elutasító. Nem kellett magát, nem a vagyonára volt gögös, sem érdekes származására (ősei a spanyol máglyák alól jöhettek ide sok száz év előtt), amely különben is nekem volt becsesebb, mint neki. És mert valóban tiszta volt, nem is az érintetlensége miatt volt büszke és fejedelmi. Ő nem is tudta, hogy az másképen is lehet, olyan kevéssé hívalkodott hát vele, mint a forrásvíz az ő tisztaságával. Nem tudtam neki mit mondani, mindenfélét kitaláltam hát. Azt hiszem, hazudozásaim éppen azért nem is számítottak bűnnek. Azt sem tudom, kettőnk közül melyikre vigyáztam inkább: őreá vagy magamra. Semmi esetre se szerettem volna, ha miatta elvesztem fejem, belül mindvégig igyekeztem hűvös maradni, bár tudtam, hogy emlékezni fogok rá még egy év múlva is. Igéreteimnek nem hitt, de a sok fantasztikus valótlanosság, amivel árva szívét tömtem, végül mégis egészen közel hozta hozzám. Ekkor megtudtam, hogy a neve: Mercedes és azontúl még sok mindenfélét találtam ki számára.

Már csak egy hétre való időm volt a városkában, amikor ő egyik este elszökött hazulról.

— Fél óráig sem maradhatok — mondta nekem, aki egy elhagyott piac zugában vártam rá. — Apám asztmatikus, könnyen riad álmában, ha megtudná, hogy elvoltam hazulról, agyonverne.

Azután zsebébe nyult, kis darab fehér megszegett kalácsot vett elő.

— Otthon sütötték. Az itteni pékek kenyere nagyon rossz, vigye magával a szállására.

Megköszöntem és meg akartam csókolni a kezét. Láttam, hogy — tetőtől talpig selyemben — a kezén az a csúf pamutkeztyű volt, amelyet az üzletben hordott és amelynek ujja végét levágta, nehogy a pénz gyors számlálásában tévedjen. Hargosan lehúztam kezéről a keztyüt, messzire elhajítottam.

— Ne merje többé hordani — mondtam és hangom elfult, mint a panaszkodó kis gyermeké.

Megdicsérte a holdat, hogy milyen szép, de azontúl keveset ábrándozott. Érintésemre megreszketett, de alázatosan lehajtotta fejét, nem mondta, hogy szeret, nem is panaszkodott. Félórán túl egy pillanatra sem akart maradni és amikor a kapuig akartam kísélni, azt szigorúan megtiltotta.

— Ha valaki meglátott volna, sosem mehetek férjhez — mondta. (Úgy gondolom, rólam azt hitte, hogy nős vagyok, sok gyermek apja.)

Megígértettem vele, hogy télen, ha már nem leszek itt, nem ül ki az ajtóba és kis vaskályhát állít a boltba, nehogy vörös legyen a keze. Utoljára nagy ostobán valami emléket kértem tőle, néhány szálat a hajából, amely — mondtam? — a fekete ezüstre emlékeztetett. Kereken megtagadta, amit kértem tőle.

— Minek az? — mondta — Emlékeznie kell rám anélkül is. A hajam él és én semmi elevent a testemről le nem vágok. Emlék? ... Nekem sem kell magától semmi.

Másnap táviratot kaptam, hogy sürgősen haza kell utaznom. Félttem, hogy még egyszer elmenjek hozzá. Talán nagy bolondságokat mondtam volna neki. Emlék és búcsú nélkül távoztam.

*

Azt hiszem, mégis ő volt. Tavaly láttam, egy nagy bécsi hotel csarnokában. Gyönyörű teste még rugalmasabbnak látszott, de a szeme fáradt és csodálatos hajában egy vékony ezüstcsík, noha akkor csak két esztendeje mult annak, hogy utoljára találkoztunk. Azt hiszem, akkor lehetett igazán húsz. Karjának mozdulata a régi álmodozó volt, lábait éppen úgy helyezte maga elé ültében — mint valami szentséget — mint akkor, ideges kis nyakát is jobbra hajtotta, mint a mi időnkben. Keze gyönyörű volt, habfehér, tehát mégis szót fogadott nekem. Ruházata kiválóan előkelő, járása, minden mozdulata és mozdulatlansága is az. Egy középkorú úrral utazott. Mindketten jegygyűrűt hordtak és a férj boldognak látszott. Tehát tévedett, mégis férjhez mehetett. De a kis ezüstcsíkot mégis miattam hordta hajában, miattam, kitől nem kívánt emléket.

Mikor néhány percre egyedül maradt, köszöntöttem őt, nem bizalmasan, mint egy emléket, de tiszteletteljesen, mint egy fájdalmat. Nem fogadta a köszöntésemet. Rám nézett, szeme tágranyílt, de arca meg nem változott, szája sem döbbenéstől, sem fojtott panasztól nem vonaglott. Annyira a régi volt, hogy újra mertem volna neki mondani: kedves, annyira más volt, hogy akár le is tagadhatta volna magát. Tanácstalan voltam, mintha valami bűvös szédület fogott volna el, szívem habzott, de semmi megbánást a mult miatt nem éreztem, bár annak sem tudtam örülni, hogy most így látom őt, távol a bolttól és minden megalázótól, ragyogón, szépen, fényesen. Szerettem volna távozni, de a tekintetem beleszegeződött, maradnom kellett.

Amikor az ura visszatért, bátran szembe nézett velem. Talán mégis ő volt? ... Alig leplezett le, mert a férfi egyetlenegyszer sem fordította felém fejét, nem is siettek, nyugodtan a helyükön maradtak. Ő elfogulatlan volt, mint egy királynő. Egyetlen egyszer fordult egyenesen felém, keze

Grab Davids bei Jerusalem

Dávid sírja Jeruzsálem mellett

ekkor, mintha véletlenül, mintha feledésből történt volna, a fehér hajcsíkhhoz ért. Üzenet volt ez nekem? Panasz vagy megbocsájtás? Sosem tudtam meg és az is lehet, hogy nem ő volt és hogy keze csakugyan véletlenül ért hajához.

Távoztak és én a pincérek mellé álltam, bele a sorfalba, hogy meghajoljak és köszöntsem őt. Gondoltam, hallani fogom a hangját, kapok valami bizonyosságot. Egy szót sem szolt, mikor előreszegzett fejjel elment előttem.

MÉGIS CSAK RÓLA ZENGEK

— CSERNICHOVSZKY —

A nap már messze, messze jár,
Ott túl a tengerparton.
S még ég utána epedőn
A piros ajkú alkony.

Már régen mást ölelek én
És ő is mást ölelget,
De hogyha dal kél ajkamon,
Mégis csak róla zengek.

Héberből ford.: Patai

PATAI JÓZSEF: ANYÁM CHÁSZID-MESEIBŐL

VELVELE, A ZBORAZI

Hogy a „zborazi“ reb Velvele világotrengető caddik, hogy imájával csodákat művel lent és fent egyaránt, hogy tórájával hegyeket tép ki és morzsol apróra, — azt minden gyerek tudta nemcsak Zborazban, hanem az egész világon. Csak maga reb Velvele nem tudott minderről semmit. Ő egyszerűen csak ült és tanult, vagy állt és imádkozott, vagy járt és gondolkodott. De hogy mit akarnak tőle az emberek, nem értette. Jöttek hozzá mindenfelől, kértek tőle tórát, imát, tanácsot, de Reb Velvele csodálkozva felelt:

— Izrael fiai szentek mind és mind kedvesek a Világ Ura előtt.

Jöttek hozzá zarándokok, hogy nála töltsenek egy szombatot, egy ünnepet. Reb Velvele csodálkozott, minek jönnek ilyen messziről, hiszen az Úr szombatja és ünnepnapja mindenütt szent és tetszetős a Mindenható előtt. De elvégre helyet kell adni egy vendégnek az asztalnál és nem küldheti ilyen későn vissza. Reb Velvele előtt szent volt minden ember, akár híve, akár nem, és még a kocsisához is így szólt:

— Szentem, miért bántod szegény lovakat, hiszen elég gyorsan mennek.

Ha két civódó ember lépett eléje és ki-ki elhadonászta előtte a maga igazságát, Reb Velvele alázatosan felelt:

— Hogy dönthetnék én két ilyen szent között? Legjobb lesz, ha kibékültök, testvérek...

Egyszer látta, amint a rebené pöröl a cselédjével, mert felmondás nélkül drágább helyre szegődött el. „Nem engedem el!“ — dühösködött a rebené. „Én meg nem maradok! Menjünk a bírósághoz!“ felelt a cselédleány. Reb Velvele látta, amint a felesége felöltözik, és ő is, magára vette ünnepi köntösét és prémes kucsmáját és megállt útra készen.

— Hová készülsz? kérdezte bámulva az asszony.

— A bírósághoz, fiam, felelt a caddik szerényen.

— Nem illik neked ilyen helyre menned, de nem is kell, megtudom én védeni a magam igazát egyedül is.

— Igen, szólt a caddik szelíden, de vajjon megtudja-e védeni a szegény árva cselédleány is a maga igazát?

— Csak nem akarsz őt védelmezni? — lepődött meg az asszony.

— Mért nem? drága szentem. Nem szégyen ez. Hiszen írva vagyon Jób könyvében: „Vajjon megvettem-e szolgám, avagy szolgálóm jogát?“

Zimankós, zivataros téli idő volt, amikor a szomszéd falubéli szegény boltos meghívta a caddikot újszülött fiához éjjeli virrasztóra. Reb Velvele örömmel vállalta a szent kötelességet. Nyolc napos lesz a fiú holnap, ilyenkor, különösen éjjeltájt, a gonosz szellemek serege ólalkodik a gyermek bölcsője körül, hogy magukhoz ragadják az ártatlan lelket, mielőtt másnap Izrael szent frigyébe fogadják. Már késő este volt, amikor a caddik rozoga kocsija útnak indult. Az utat telefújta hóval a szél, a lovak csak nagy nehezen csoszogtak a síkamlós havon és már majdnem éjfél volt, amikor Reb Velvele a faluba érkezett. A caddik behívta magával a kocsist is, de az künn maradt kocsit-lovat őrizni, nehogy elhajtsa valaki.

Bent az angyalnevekkel és őrzőtáblákkal körülaggatott szobában már együtt ültek a vendégek mind és ujjongó örömmel üdvözölték a caddikot. Reb Velvele alig ült az asztalfőnél egy félóráig, felemelkedett és kiment. Pár perc múlva visszajön, gondolták, és nem ment utána senki. De mult az idő, vártak, vártak egy negyedóráig, egy félóráig, egy óráig és a caddik még mindig nem jött be. A háziúr és a vendégek türelmetlenkedni kezdtek és sokaknak a szívét aggodás töltötte el. Elvégre éjfél után van és a házban egy nyolcnapos gyermek, ki tudja, mi történt odakint? Talán vias-

I. Köves: Spinoza vor seinen Richtern Köves Izsó: Spinoza a birái előtt. (Dr. Glücksthal Samu tulajd.)

kodott a gonosz szellemekkel és ki tudja, ki maradt felül?

Az egész vendégcsapat félénken indult ki az udvarra. Künn viharos sötétség, csak a süvítő szélről felkavart hó világított. A kis csapat nem mert szétoszlaní, hogy külön-külön induljon a keresésnek, hanem együtt maradt és szinte egymásba bújva, mint egy sötét gomolyag csúszott lefelé a fehér havon. Egyszerre, amint odaérkeznek a kapu elé a kocsihoz, megpillantják a caddíkot, amint a lovak előtt fel-le sétál, mély gondolatokba merülve, bajusza, oldalhaja, szakállja csupa jégcsap.

— Mit csinál itt a rebbe? kérdezték ámulva a hívek és az egyik odasiétett hozzá és gyorsan reávetette nyakára nagy meleg pamutkendőjét.

Reb Velvele csendesen és nyugodtan felelt, mintha semmi sem történt volna:

— Kijöttem, hogy a kocsis bemehessen egy kicsit a konyhába melegedni. Majd én vigyázok addig, mondtam neki. És a kocsis még nem jött vissza.

Mikor a hívek visszatértek a szobába, ott találták a caddík kocsisát a konyhában, a kemence mellett, szőrös bundájába takarózva és mély álomba merülve.

— Reb Velvelenek nincsen párja, rajongtak a hívek.

De reb Velvele egész hitével hitte, hogy ő semmivel sem különb Izrael más fiánál. Hiszen Izraelben a bűnös is csak azért vétkezik, mert nem ismeri lelkének forrását. Jöttek hozzá vétkes lelkek, hogy vezekelést szabjon ki rájuk. „Ha vezekelni akarsz — mondotta Reb Velvele — már szent vagy és nem kell külön vezekelned.“ Csak egyet nem tudott megérteni, hogy vannak emberek, akiknek olyan bő gazdagságot adott Isten és nem juttatnak belőle másoknak, szűkölködőknek. De ezekre is talált mentséget: Ők nem tudják szegények, hogy miért adta nekik a Világ Ura a sok kincset.

Mikor hallotta, hogy Zborazban a gazdag korcsmáros sohasem ad a szegényeknek még alamizsnát sem, elment hozzá, leült melléje a korcsma padjára és nyájasan mesélni kezdett:

Két testvér élt egyszer egy városban, az egyik szegény volt, a másik pedig dúsgazdag. A gazdag ember jótevő volt, szerette testvérét és támogatta mindennel. Mikor az öccse nagy inségbe jutott, kölcsönadott neki ezer aranyat, hogy új keresethez fogjon. Ekkor megfordult a szerencse. A szegény testvér egyre gazdagabb lett, a gazdag pedig tönkrement. De a meggazdagodott testvér hálátlan volt és nem akart bátyján segíteni. Még a kölcsönadott ezer aranyat sem akarta visszaadni testvéreinek, aki nagy nyomorúságában elpusztult. Az égben súlyos ítéletet mondtak a keményszívű testvérré, aki nemsokára meghalt. A tönkrement testvér azonban kegyelemért könyörgött öccse számára és magára akarta vállalni az ő bűnhődését. „Az ezer aranyat én rég elengedtem neki“ — szólt. Az égi

Köves Izsó: Mendelsohn Nagy Frigyes előtt. (M. Zs. Múzeum tulajd.)
I. Köves: Mendelsohn vor Friedrich dem Grossen

törvényszék úgy döntött, hogy az ezer aranyat mindenképp vissza kell fizetni. Újra kell tehát születniök mindkettőjüknek, a tönkrement testvér újra gazdagnak születik és az öccse le fogja nála szolgálni mint cseléd a kapott ezer aranyat. „Inkább szülessen öcsém gazdagnak — könyörgött a jószívű testvér — és én majd mint koldus garasos alamizsnánként kapom vissza tőle az ezer aranyat.“ Az égiek beleegyeztek és a két testvér újra született a földön, az egyik gazdag és a másik szegény. De mi lesz, ha a gazdag testvér, nem ismerve lelkének forrását, nem törleszti alamizsnákkal régi adósságát?...

Ennyit mesélt reb Velvele és a fukar ember ettől a perctől fogva bőkezű lett és sokszor ezer aranyat pazarolt szegényekre és szűkölködőkre.

Reb Velvele sohasem szégyenített meg senkit és a zborazinak nem is voltak ellenzői mint más caddíknak. Mikor a távoli nagy hegyek neki-szaladtak egymásnak, zajt, zürzavart és felfordulást okozva a világon, reb Velvele sohasem volt közöttük. Ő csendesen ült és tanult, vagy állt és imádkozott, vagy járt és gondolkodott. És amikor az egyik tanítványa kíváncsiságból Lublinba ment egy ünnepre, a lublini caddík feddő hangon szólt hozzá:

— Menj te csak vissza Zborazba. Zborazból nem kell utazni sehová. A ti caddíktoknál még a hétköznap is szent ünnep. Reb Velvelenek csak egyetlen bűne van, hogy hazudik, amikor imájában ezt a bűnbánó szót mondja: „Vétkezém“...

TOLL- HEGYRŐL

DR. HELLER BERNÁT: MAURICE
BARRÈS A FRANCIA ZSIDÓKRÓL

orunk emberiségdúló küzdelme nemcsak az élelmezésben ró reánk nélkülözéseket, hanem a művelődésben is. Fájdalommal érezzük, hogy a szellemnek európai vérkeringése elakadozik, hogy el vagyunk zárva az ellenséges nemzetek időszakai irodalmától. Azért, amikor hozzáfértem Maurice Barrès-nek, az Académie Française tagjának dolgozatához, amelyben a mai francia zsidókról ragyogó képet fest, szükségét érzem, hogy azt a művelt magyar zsidóság nyilvánossága elé hozzam.

Écho de Paris, 1916 december 12.

Maurice Barrès,
de l' Académie Française:

Franciaország különböző lelki családjai.

Az izraeliták.

Izraelnek egyik nagy teendője az örökös vándorlásán az, hogy magának hazát válasszon. Nem kapja azt mindig őseitől; ilyenkor akaratjának erejével szerzi s azon van, hogy magát nemzetére méltónak bizonyítsa.

Franciaországban sok izraelita, nemzedékek, sőt századok óta megszilárdulva közöttünk, a nemzettestnek természetes tagjait alkotják, de nagyon foglalkoztatja őket az a vágy, hogy vallásuknak Franciaországba újonnan került osztályosai bizonyoságot tegyenek róla, hogy becsülettel végzik kötelességüket hazájuk iránt.

A háború első napjaiban, amikor az egykori párisi gettóban, a IV. kerületben ellenséges moz-

Magyar katonák esküdnek IV. Károly királyra Jeruzsálemben
Eid der Treue unserer Soldaten in Jerusalem (1916 nov. 26.)

Beim Tor von Damaskus

A damaskusi kapunál

galom indult meg az orosz, lengyel, román, török zsidók ellen, a *Peuple juif* (Zsidó nép) című lap egyik szerkesztőjénél tanácskozás folyt arról, nem volna-e szükséges állandóan számon tartani a francia hadseregnek idegen származású zsidó hadi önkénteseit.

Ugyanaznap francia és lengyel-zsidó nyelvű lendületes felszólításban fordultak a bevándorolt zsidókhoz, jelentkezzenek hadi szolgálatra az *Université populaire juive* (Zsidó népegyetem) termeiben (8 rue de Iarente). Lelkesen fogadták mintegy pajzsul: nem akadt a zsidó negyedekben zsidó kereskedő, aki a felhívásnak egy példányát ki nem tette volna a kirakatába. Már másnap rengeteg sokaság tolongott a zsidó népegyetem termeiben. Mindenki mielőbb akart hadiszolgálatra jelentkezni s erről a jelentkezéséről bizonyítványt szerezni, azt a bűvös lapot, amely a közrend őreinek sorát megnyitja s a túlbuzgó házmesternők meg komasszonyok szent haragját lecsillapította. (*Peuple juif* 1916 október.)

Jóindulatú fiatal emberek, úgy látszik, az értelmiséghez tartozók, kihallgatták, kioktatták, intették, beírták ezeket az annyira különböző rekrutákat. A legserényebben buzgólkodott egy 22 éves zsidó műegyetemi hallgató, alacsony, vézna, de szeme égett szinte lázban, lelke erős és magával ragadó. Mint amolyan rajongó arról ábrándozott, hogy valóságos zsidó légiót állít talpra. Rothstein cionista volt. Ily zálogot szolgáltatván Franciaországnak, nem kételkedett benne, hogy Izrael ügyét szolgálja.

Hogyan értette ezt? Vajjon a szövetségeseik győzelmétől remélte-e megvalósítását doktor Herzl oly nevezetes terveinek, amelyek nincsenek nagyság híján vagy pedig, egyszerűbben és biztosabban, pusztán növelni akarta áldozatokkal Izrael erkölcsi tekintélyét, erejét? Mindenesetre egyik nyilatkozata tanúságot tehet gondolatának hatalmáról és irányáról. Barátainak a háború utánra Palesztinában tűzött ki találkozóit. Mikor mind megnyerte őket, ő is aláírta az önkéntes jelentkezést a hadiszolgálatra.

Naplemente a damaskusi kapunál Jeruzsálemben
Sonnenuntergang bei Jerusalem

Mint közlegény indult hadba Amadeus Rothstein, de tiszthelyettessé lépett elő s a napiparancs megdicsérte kiváló lendületét és hidegvérét, amely úgy tisztjeit, mint legénységét bámulatra ragadta; végül a becsületrend lovagjává nevezték ki azért, „hogy 1915 szeptember 25-én módfölött kitüntette magát, elsőnek ugorván ki a lövészárokból s így magával ragadván legénységét, amivel a roham első árjának fenséges lendületet adott“.

Az ember szeretné Izrael ezen fiatal hősenek gondolkodását, csodálkozását, vonzalmát és reménységét ismerni, amelyek benne éltek Franciaország katonáinak és tájainak közepette, saját lelkétől annyira különböző erkölcsi levegőben, amelytől mégis megmámorosodott s amelytől gazdagodni kívánt.

Olvastam tőle ismertetést Pinès-nek a zsidó-német irodalmat tárgyaló értekezéséről, — ezt a rövid, száraz ismertetést elolvassván, annál inkább fájlalom azt a személyesebb, bensőséges munkát, amelyet ő maga, úgy hallom, akart ennek a tárgynak szentelni. Mégis ez a tíz lap, amelyben ő a zsidó nép beszédét hallgatja, megmutatja, mennyire megszállotta az ő gondolkodását Izrael szenvedése és reménye, mily szilárdul tekint Palesztina felé. Úgy látszik mindenk fölé a nemzeti büszkeség érzését helyezi, amelyet az emberiesség eszményével igyekeznek összeegyeztetni.

Reánk maradtak végrendeletszerű szavai (Ultima verba) egy levélben, amelyet az ő lelkéséhez, Léon Sommer-hez intézett: „Én most életemet teljesen föláldozottnak tekintem, de ha a sors kegyesen meghagyja nekem, akkor a háború végén olybá tekintem, mintha többé nem volna az enyém s miután megtettem kötelességemet Franciaország iránt, Izrael szép és szerencsétlen népének, amelyből származom, akarom magam szentelni. Kedves lelkészem, ha el találnék múlni, Dávid pajzsa alatt szeretnék nyugodni. Egy Mogen Dávid talán a végső szenderedésbe ringathatna s lelkemnek jól esik elgondolnia, hogy örök álmat Czijón jelképe alatt alszom.“

1916 augusztus 18-án Rothstein tiszthelyettes golyótól homlokán találva csapatja élén elesett.

Van valami fájdalmas és vonzó egy oly fiatal léleknek a sorsában, aki a világot és az életet tisztára a zsidó nemzetet keresztül látja s aki meghal azok szolgálatában, akiket legjobban szeret, de akiktől nagyon is akar különbözni. Ez egyike a bolygó Izrael számlálhatatlan megpróbáltatásainak.

Most pedig jöjjünk közelebb egy lépéssel s ettől a kívülről érkezett baráttól térjünk át fogadott fiainkhoz.

Az algériai zsidók ennek a háborúnak folyamán mutatják nekünk Izraelt, amint a francia művelődéshez csatlakozik s hő vággyal kíván részt jogainkból, kötelességeinkből, érzelmeinkből. Ez előtt 45 évvel nem volt még semmi jogban részük. Crémieux egy csapásra oly kiváltságot adott nekik, amely az arabokat megdöbbsentette. Francia polgároknak ismertette el. Úgy látszik, ennek a névnek nemessége, a hozzáfűződő jogok és a mi nevelésünk őket hazafiakká alakították át. Atyáik még csak a kereskedelmet ismerték, de ők maguk fellángoltak, amikor fegyverre szólították őket. Egy tanutól tudom, hogy fölkiáltottak: „Neki megyünk a boche-oknak s beléjük mártjuk szuronyaikat az Örökkévaló nevét kiáltva.“

Ez a kiáltás fölséges s a régi bibliai idők, a makkabeusok epopoeája felé viszi, ragadja képzeletünket. Szeretnék tüzetesebb értesülést az algériai zsidók háborús tevékenységéről, de nem sikerült megszerezni. Áttérve egy új szakaszra ugyanennek a fejezetnek, amely a jó franciáknak bevált fogadott fiainkról szól, akik meghálálni és igazolni igyekeznek ezt a gyermekül fogadást, kétségtelen tanuságot hozok egy nemes és lendületes lélekről, amely a franciává lett Izrael bensőséges gyötrődéseibe enged bepillantunk.

Kezembem van egy családi levelezés, melyet Robert Hertz folytatott, az *École normale supérieure* növendéke, a filozófia tanára Douai gimnáziumában, a *Cahiers du socialisme* (szocialista füzetek) megalapítója, egy német izraelita fia. Ez az utóbbi pont alkotja helyzetének és gondolkodásának tragikumát. Feleségéhez intézett levelei bámulatosak gazdagságukban és melegségükben. Igazság-

Sanitátskameel bei Beer-Seba

Sebesültszállító teve Beer-Sebanál

talán volnék iránta, ha nem szólnék szerettről tűzhelye iránt, erős tudásvágyáról, amely a háború folyamán is a legeredetibb módon megnyilatkozik, teljes megelégedettségéről, a katonai fegyelemtől, amelytől honvágya csillapul, arról a föltartóztathatatlan és jól átgondolt elhatározásáról, hogy fele úton meg nem áll. Az én nevem gáncsolva is, dicsérve is többször kerül elő tolla alatt, véleményeink megegyezését és ellentmondását a legnagyobb figyelemmel hallgatom, mert a háború semmit sem hagy bennünk, amit újabb vizsgálatnak alá nem vetnénk. De nem időzhetem ennél, sietnem kell, hogy Hertz Róbert dicsőségére föltárjam harsogó gondolkodását. „Ha elesem, írja feleségének, csak parányit röttam le az ország iránti tartozásomból.“

Erről szól a következő jelentős darab:

„Édesem, fölszáll emlékezetemben, amiről egykor ábrándoztam, egész kicsiny, majd gimnázista koromban ott lenn a konyha melletti szobában, avenue de l' Alma. Egész valómmal francia akartam lenni, ki akartam érdemelni, be akartam bizonyítani, hogy az vagyok s álmodoztam világszóló hőstettekről egy Vilmos elleni háborúban. Azután az „integratio“-ra irányuló ez a vágyam más alakot öltött, hisz' szocializmusom jórészt innen indult ki. Most az egykor gyermeki ábránd föléled bennem tüzesebben, mint valaha: hálás vagyok följebbvalóim iránt, akik elfogadnak alárendeltjüknél, a legénységnek, amely büszkévé tesz hogy vezethetem, — ők valóban fiai egy kiválasztott népnek. Igen, át vagyok hatva hálától a haza iránt, amely engem elfogad s elhalmoz, Semmi sem lesz sok, hogy ezt megfizessem, hadd járhasson az én kis fiam emelt fővel s ne gyötörje őt a helyreállított Franciaországban az a kín, amely a mi gyermek- és ifjúkorunk számos óráját megmérgezte: „Francia vagyok-e? Megérdemlem-e, hogy az vagyok?“ Nem, kis fiam, neked lesz hazád, megdobbantathatod majd a földet a lábad alatt, táplálkozva avval a bizonyossággal: „az én apám ott volt s mindenét odaadta Franciaországnak.“ Nekem, ha szükségem volna reá, ez a gondolat lenne legédesebb jutalmam. Volt a zsidóknak, kivált a Németországból újabban bevándorolt zsidóknak helyzetében valami ferde, szabályozatlan, leplezett visszás. Ezt a háborút kedves alkalomul köszöntöm, hogy részünkre és gyermekeink részére szabályozzuk a helyzetet. Azután majd munkálkodhatnak a felsőbb és nemzetközi föladaton, de előbb ténnyel meg kellett mutatni, hogy nem maradunk a nemzeti eszményen alul...“

Ezt a végrendelet szerzője megpecsételte a vérével, megszentelte a halálával. Robert Hertz, mint a 330. gyalogezred tiszthelyettese Marcheville-nél 1915 április 13 án halálát lelta. Nem hiszem, hogy lehetséges volna szavakat találni, amelyekben több erővel és megindultsággal nyilatkozik meg Izrael szenvedélyes óhaja, hogy a francia lélekkel egybefolyják.

*

Így szól Barrès, a Franciaországért küzdő háromféle zsidókról: a keleti (lengyel, orosz, török, román) zsidókról, akinek Franciaország menedéket nyújtott, az algériai zsidókról, akiknek Crémieux megszerezte a francia polgárjogot és azokról, akiket az anyaország fogadott egyenrangú fiaivá. Barrès fölfogása, egészében, tiszteletreméltó. Csak itt-ott érezhető nála is a mai francia népleleknek beteges eltorzulása. Mi pl. korántsem találjuk felségesnek, hanem inkább durvának az algériai zsidóknak ezt az állítólagos csatakiáltását: Az örökkévaló Isten nevében a boche-ok hasába mártják szuro nyainkat. A francia zsidónak lelkét Barrès megérti. Ellenben csak sejtí azt a tragikumot, amely a Franciaországban menedéket kereső keleti zsidókat sújtja. Ő csak annyit lát, hogy ezek a szerencsétlenek Palesztinába áhítoznak. De tragikumuk sokkal mélyebb és fájdalmasabb. Azért az Oroszországért vagy azért a Romániáért kell harcolniok, amely elűzte őket, amely elől Franciaországban menedéket kerestek.

Ismételtem kell, ebben a háborúban a vallások közül csak a zsidóság küzd egzisztenciális érdekeért, természetesen nem a nyugati zsidóság, hanem a keleti.

„Az oroszok elleni harcokban dől el a föld fél zsidóságának a jövője. Lengyelország, Galícia, Bukovina és Románia sorsa eldöntí a zsidóság többségének a sorsát. Itt zúgnak a zsidó életnek, a zsidó tudásnak azon forrásai, melyekből a jövőnek zsidósága, a keleti és az amerikai zsidóság szüntelenül táplálkozik. Ha a Mindenható segítségével a mi fegyvereink diadalmaskodnak, ha a lengyel és román zsidóságra oly sors vár, mint amilyen az orosz betörésig a bukovinai zsidóságnak jutott, akkor szinte megvalósul a messianikus eszmény. Magyar fegyvereink egyúttal egy messianikus jövőért is harcolnak.“

Szegény Rothstein Amadeus, szegény Franciaországba menekült cionisták, akiknek a messianikus eszme elleni küzdelemben kellett fiatal vérüket hullatniok!

Tomschinsky Minnie, a 14 éves hegedűművész

ÚJKÖNYVEK

A ZSIDÓK LETELEPÜLÉSE A JÁSZSÁGBAN

*Eredeti oklevelek alapján írta dr. Kálmán Ödön.
Budapest, 1916. Magyar zsidó monografiák, kiadja
a „Mult és Jövő“.*

Szinte bizonyos típus szerint folyik le a zsidók története Ausztriában, Magyarországon. Városokban, helységekből nem tűrnek meg zsidót. A zsidó letelepszik környékbéli falvakban s kiküzdí magának a jogot, hogy bejárjon kereskedni. Terhes dolog, hogy árúját ki-behurcolja magával, ezért jó pénzért magánházakban iparkodik azt vásárról vásárra elrejtetni. Kitudódik, eltiltják; addig kísérletez, míg nemcsak ezt engedik meg, de raktárt is bérelhet. A „közveszélyes“ zsidó azonban a városban még nem maradhat. Nagyobbat mer, titokban mégis ott hál már a helységben és, csodák csodája, a világ rendje ettől meg nem rendül. Előbb megbüntetik őt magát, gazdáját. Később megbarátkoznak a gondolattal, hasznát is látják üzérkedésének, az ott tartózkodást is megengedik. De még nem szerezhethet városi jogot, házat, telket nem vásárolhat. Hogy időbe telik, míg a vásárra járó kereskedőből város polgára lesz s maga a város támogatja a zsidókat vallási és erkölcsi feladataik elvégzésében. Mennyi érdeket, ellenszenvet, rosszakaratot kell addig leküzdeni. A városok semmitől sem riadnak vissza, még törvények félreértésétől és erőszakos félremagyarázásától sem. És érdekes, hogy ilyenkor a legmagyarabb város, a leghazafiasabb polgárság szívesen hivatkozik császári rendeletekre, országgyűlés által el nem fogadott törvényekre.

Ennek a küzdelmes harcnak történetét a *Jászságban* írja le érdekesen, elevenen, folyékony, könnyed nyelven dr. Kálmán Ödön. A láthatáron feltűnő első zsidótól a virágzó, egyesült jászberényi hitközségig sok viszontagságon, harcon, belső vilongáson keresztül biztos kézzel jelöli meg a fejlődés útját. A gyéren folyó első adatoktól kezdve, melyekhez úgy kell megrajzolni a kortörténetet — egészen a széles mederben hömpölygő adatárig, ahol gátba kell szorítani az események leírását, mindvégig lekötik fejtegetései a figyelmet. Egy-egy megállapítása pedig egyenesen meglepő. Azt a magyarozatát, mely a jászoknak középkori oklevelekben használatos *filiszteus* nevére deríti ki az igazságot, úgyszólván megdönthetetlen: a jász (íjjász) szóhoz rokonértelmű nevet keresnek a

keresztény térítők a bibliában s megtalálják a *phil-oistos* szóban, mely görög nyelven értve íjjkedvelőt jelent.

Bőven felkutatott adatai révén pontos képét adja a jászsági zsidók történetének. I. Lipót uralkodása előtt már elszórtan laktak itt. Mikor Kollonics a király nevében a Jászkúnságot eladja a német lovagrendnek, kénytelenek voltak elköltözködni. Az 1735—37-iki népszámláláskor itt egyetlen zsidó sincs, bár az oklevelekben semmi nyoma erre vonatkozó tilalomnak. Jászberény tanácsa 1750-ben egészen jogtalanul teljesíti a szijgyártók és vargák kérelmét a *zsidók által bórrel való kereskedéstől leendő eltiltások eránt*. Ebben az időben harcra kelnek a szintén idegen görög kereskedők a zsidókkal s eleinte úgylátszik, mintha a görög kizsoritáná versenytársát. Már 1762-ben azonban a tanács Bernát görögöt kitiltja a városból Ábrahám zsidó kedvéért, akivel a város szerződést is köt. Ugyancsak Mária Terézia uralma idején azonban a jász-kún kerületi gyűlés a kereskedelmi és iparkamara kérelme alapján tiltakozik a zsidók ott-lakhatása ellen. A görögök és zsidók versengése 1787-ben nyílt botrányt okoz: az egyik házaló zsidót a görögök félholtra verik. 1803-ig a görögök hatalmasodnak el, az iparoscéhek tagjai mind idegenek, a legosztrákabb nevek viselőiből alakul Jászberény kereskedelmi és iparkamrája; ezek tartják távol a zsidókat. Bejárhatnak ugyan, ezt a lakosság is kívánja, de le nem települhetnek. Minden zsidó havonta csak egy hétig járhat be s ezért az egyheti kereskedésért 90 kr-ral kell a közterhek viseléséhez hozzájárulnia. Huszonöt évig áll fenn ez a szabály és közben a Jászságban kereskedő zsidók mind közelebb telepednek le a központhoz. Sok pörük támad már a lakosokkal és érdekes, hogy a kölcsönöket betábláztathatják ugyan a berényiek birtokára, igaz, csak ha az összes keresztény hitelezők követelése biztosítva van, de ha a birtok újra kerül, meg nem vásárolhatják, mert zsidók. 1842-ben a jászberényi kereskedők a nádorhoz, mint a jászkúnok legfőbb bírójához fordulnak, hogy zsidók az országgyűlés határozata ellenére náluk ne lakhassanak, a vásárokon is csak a görögöknél nem kapható portékát árulhassanak. A nádor a szabad áruváltást mégis megengedi. 1843-ban a tanács elutasítja a zsidók kérését boltok bérlése iránt „nem csupán a jelen Cursus folyama alatt, hanem *mindenkorra és örökre*“. 1845-ben a tanács bevallja: „a lakosság és a kereskedő izraelita nép között időnként nagyobb és nagyobb viszonyos állás eszközöltetik“, a barátságos viszony tehát fejlődik. Bár csak vásárra járhatnak be a szomszédos helységekből, az 1846-i türelmi adó megváltásánál a jászkún izraeliták is előfordulnak. Izraelita bérlő már az egyik közeli pusztát. A „veszély tehát közeledik“ a város felé, „a gyűrű összebb húzódik“. Az 1849 április 4-én megjelent birodalmi alkotmány 25. pontját a zsidók szabad költözködéséről a jászok nem veszik tekin-

tetbe, bár a Haynau alapítványra 20 frtot ajánl fel a város. Még 1850 ben elutasít egy jelentkező pesti zsidót és hivatkozik Mária Terézia állítólagos szabadalmára, melynél fogva „idegeneket keblökbe fogadni“ a község akaratától függ, holott az csak a bányavárosok zsidómentességére vonatkozik. Mégis ez évben sikerül a jeget megtörni. *Buck Gábor* az első — főkapitányi engedéllyel — letelepülő zsidó. A tanács már csak a boltban való árusítástól tilthatta el, az ottlakástól nem. A tanács egyik végzéséből kiérezni a visszafojtott haragot, mikor *Buck Gábor*, akí a közterheket aránylagosan viseli, felmentést kér a helypénz fizetése alól. „Polgári kiváltságos jogok gyakorlására csak a helybeli birtokos lakosok tarthatnak igényt és csak azok élhetnek azzal s miután a folyamodó izr. kereskedő csak tartózkodási engedélyt, nem pedig lakosi jogot eszközölt magának ki, azért azok kiváltságos jogait nem lehet reá ruházni és így általa kért helypénz fizetés alól sem lehet felmenteni, ajánlván egyúttal nékie, várja be az egyenlőség elvéül kimondott ígének testté olvadását.“

Az első zsidó lakosnak, akiben igen erélyes és öntudatos zsidót rajzol a szerző, letelepedésével kezdődik a hitközség története. Egymásután vándorolnak be, már előimádkozó és tanító is települ meg, hitközségi élet indul, fiókhitközségek alakulnak. Az iskolaalapnál *Jazygien und Cumenien* 2000 frttal szerepel. 1857-ben a királyfogadáskor a zsidók is díszsátort állítanak.

S most kezdődik az a fejezet, melyet a történeti típusnál még nem említettünk, de hozzátartozik; alig telepednek le és erősödnek meg, megindul a belső villongás. Egymás közt s a rabikkal való hosszú s kietlen küzdelmek, minden haladást akadályozó községi perpatvarok folynak. A kongresszus mégcsak jobban elmérgesíti a viszonyokat. Két község, két templom, melyek ortodox, statusquo vagy kongresszusi jellege folyton változik, mert éppen nem lényegéből, hanem a torzsalkodásokból eredt. Míg aztán a hitközség alapítóitól származó új és művelt nemzedék buzgólkodása 1885-ben megteremtí az egyesült hitközséget, mely állandóan erősödik, intézményei fejlődnek, maga is belekapcsolódik a magyarhoni zsidóság munkájába.

Natonek és *Büchler* rabbik működése, a régi hitközségi harcok leírása, az iskola viszontagságai a könyv legérdekesebb fejezetei.

Érdemes munkát végzett a hitközség jelenlegi rabbija, mikor községének történeti anyagát a mai nemzedék számára összegyűjtötte és avatott kézzel érdekesítően feldolgozta. A magyar zsidóság történetére is értékes részmunka ez és dicséri a szerző szorgalmát, történelmi érzékét.

Külön meg kell dicséernünk a könyv tetszetős külsejét is, amí különben magától érthető, hiszen a „*Mult és Jövő*“ monográfia-sorozatában jelent meg.

Dr. Edelstein Bertalan,
budai rabbi.

KRÓNKA. ÉS SZEMLE

ELŐFIZETŐINKHEZ. *A háborús postaforgalom következtében előfizetőink sűrűbben panaszkodnak, hogy a *Mult és Jövőt* nem kapják meg rendesen. A kiadóhivatal, amely az összes példányokat pontosan és rendesen elexpediálja, az összes érkező reklamációkat bejelenti mindenkor a postaigazgatóságnak. Leghelyesebb azonban, ha előfizetőink saját postahivataluknál reklamálják meg a meg nem érkezett példányt. Minden postahivatal köteles az ilyen reklamációt hivatalosan és díjtalanul továbbítani. Az ottani postahivatal egyszersmind megfigyelheti azt is, hogy nem jutott-e a lap illetéktelen kézhez. Sok panaszt emelnek amiatt is, hogy a lap összegyűrötten érkezik meg. Az expedíció erős borítékokban történik, amelyekre reá van nyomva, hogy „ne tessék összehajtani“. Leghelyesebb azonban, ha előfizetőink külön megkérik a kézbesítő levélhordót is, hogy, művészí folyóíratról lévén szó, összehajtatlanul adja át.*

„**REMÉNY**“. (Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6.) Országszerte nagy lelkesedés és nagy öröm fogadta a „Remény“, ifjúsági lap megjelenését és az üdvözlőlevelek tömegével keresték fel az egész országból az új szerkesztőséget. Ezekből a levelekből kitűnik, hogy a zsidó közszellem mennyire áhitotta már egy zsidó ifjúsági lap jöttét. „Az ifjúsági lap megindításával régi óhajom teljesül“, írja dr. *Neumann Ede*, az Orsz. Rabbí-Egyesület elnöke. „Régi pium desideriuma a magyar zsidóságnak valósult meg és a *Mult és Jövő* égisze biztosíték aziránt, hogy komoly vállalkozásról, magasszínvonalú, nagyigényű és teljessikerű folyóíratról van szó“, írja dr. *Eisler Mátyás* egyet. tanár, kolozsvári főrabbi. „Mint egy darab kenyér, oly nagyon szükséges volt már ez az ifjúsági folyóirat. Isten áldása kísérje Önöket történelmi nevezetességű, új korszakot jelentő zsidó kulturmunkájukhoz“, írja dr. *Tomaschoff* Temesvárról. Valódi nagyságában csak a tanfériak érezhették a hiányt, amikor zsidó diákjaik kezébe nem tudtak zsidó ifjúsági lapot adni. „Én éreztem legjobban egy ügyesen szerkesztett, nemes zsidó szellemet, zsidó önértetést hirdető ifjúsági lap hiányát“, írja *Mészáros Gyula*, a vágújhelyi izr. főreáliskola igazgatója. Majd így folytatja: „Égetően szükség van ily vállalkozásra, hogy megtanulják becsülni és szeretni zsidó ifjaink mindazt, amit a zsidó szellem és jellem szépet és jót alkotott“. — „Belső örömmel üdvözlöm — írja dr. *Kürucz* miskolci iskolaszéki elnök — a *Remény* ifjúsági folyóiratot, valamint a *Mult és Jövő* könyvtárát, mely úgy az ifjúság, mint a felnőttek részére zsidótárgyú könyveket ad ki. Nagy eredményeket várunk e munkától a zsidó érzés felébresztése és fejlesztése tekintetében, amit a *Mult és Jövő* évek óta oly hatalmas sikerrel és eredménnyel folytat“.

Es jönnek ezek az üdvözlőlevelek és az iskolákból százával jelentkeznek a diákok, hogy a *Remény* táborába szegődjenek. A diákság elfogulatlan lelke megérezte azt a belső kapcsot, mely őt a *Remény* szellemével egybeköti és már az első szám pályázataira beérkező zsidótárgyú versek, novellák, rajzok tömegei mutatják, hogy a *Remény* valóban hézagot pótol a zsidó diákság életében. S így igaznak bizonyul *Juhász Mór*, kassai kapitány levelének egy mondata: „Főlséges gondolat volt a *Remény*-t megvalósítani“.

De a *Remény*-nek, melyet az első szám óriási sikere után anyagilag is megalapozottnak tekinthetünk, nemcsak ott van dolga, ahol a zsidó érzést készen találja. A *Remény*-nek oly diákok lelkébe is meg kell találnia az utat, ahol a családban a zsidó érzés már félig-meddig veszendőben van. E tekintetben nagyon találóan írja dr. Pfeiffer (Pap) Izsák, sümegi főrabbi a *Remény*-ről: „Beviszi hozzáunk terelő akaratomkat a zsidóházak kétségbeejtően tudatos, zsidóságtól eltérítő nevelőformái közé, hogy ezekkel szembeszálljon és győzzön felettük.“ És e vonatkozásban felette érdekes, amit egy lipótvárosi gazdag bankárcsalád kis gimnázista fiáról hallottunk; a kis diák ugyanis, amikor látta, hogy édesanyja karácsonyfát készül beszerezni, tiltakozólag emelte fel hangját, a *Remény* első, chanukai számát lobogtatva kezében és így szólva: „Anyám, kérlek, Hajdú bácsi úgy írta a *Remény*-ben, hogy nekünk, zsidóknak chanukánk van és nem karácsonyunk. Inkább chanukagyertyácskákat vegyél a karácsonyfa helyett.“ Íme, egy zsidó ifjúsági lap első hatása a fogékony, gyermeki lélekre még oly idegenkedő környezetben is.

És tulajdonképpen ebben áll a *Remény* célja, amint dr. Bernstein Béla, nyiregyházi főrabbi levelében olvassuk is: „... nagy szükség van az ifjúsági olvasmányokra, amelynek útján meg lehetne a magyar zsidóság jövő nemzedékét szerezni. És hogy az érdekes vállalkozás sikerülni fog és mielőbb beváltja a hozzáfűződő reményeket, arra garancia a *Múlt és Jövő* segítségével és közreműködésével, mert mikor ez a mindenben kiváló folyóiratunk megindult, nem hittük, hogy ilyen eredményt lesz képes elérni. Vajha a *Remény* is hasonló kellemes meglepetést hozna mindnyájunknak.“ A kiváló tudósunk ez az óhaja már is teljesültnek mondható és amint a *Múlt és Jövő* alig egy-két számának megjelenése után a magyar zsidóság legelterjedtebb orgánuma lett, a *Remény* úgyszólván első számával biztosította jövőjének szilárd alapjait. A jövő nemzedék, vagyis a mai zsidó diákság, szívesen tárja ki fogékony lelkét a zsidó behatások előtt, ha azok őt modern formában érik. Tulajdonképpen az ifjúság is érzi, hogy zsidósága és modernsége nincsenek lelkében szervesen egybekapcsolódva és a *Remény*-nek épp az a célja: ezt a lelki kettősséget is megszüntetni, megmutatva a modern zsidó diákságnak, hogy a zsidóság és a modern világelfogás mennyire összeegyeztethetők.

Ebben a munkájában pedig a *Remény* vállvetve fog dolgozni a *Múlt és Jövő*-vel. Amit a *Múlt és Jövő* a felnőtteknek hirdet, a modern zsidó világnézetet, ugyanezt hirdeti a *Remény* a diákoknak. S találóan és szellemesen írja Fleischer Lipót igazgató Putnokról: „Szeretettel üdvözölöm a *Múlt és Jövő* kis fiát“.

Csak egy pár szemelvényt ragadtunk itt ki abból az óriási levélhalmazból, mely a *Remény*-t első száma megjelenése alkalmából üdvözölte. És e hó elején megjelent már a *Remény* második száma is, gyönyörű illusztrációkkal, gazdag és bő irodalmi tartalommal, hogy folytassa hódító útját az országban és hogy minden egyes új számával közelebb vigye a megvalósuláshoz kitűzött magas céljait és ideáljait.

FERENC JÓZSEF-ALAP. Az Izr. Orsz. Irodája az iroda elnökségének és számos kitűnőségünkből összeállított végrehajtó-bizottságnak aláírásával alábbi felhívást intézte a hazai zsidósághoz:

Felhívás a hazai zsidósághoz!

Első Ferenc József Ő császári és apostoli királyi Feltségének halála feletti fájdalomunk és kegyeletes megemlékezéseink közepette egyesekben és gyülekezeteinkben országszerte bensőséggel nyilvánult meg a magyar zsidóság mélységes hálaérzete, melyet megdicsőült fejedelmünk iránt érez, kinek uralkodása polgári jogaink és vallásunk közjogi állásának alaptörvényekkel való biztosítása és hitfelekezetünk elsőrendű kulturális intézményeinek megalkotása alapján a hazai zsidóság köreiből örökké felejthetetlen marad.

A nemzet gyászával összeforrt bánatunk mellett a magyar zsidóság története szent hagyományként örökíti át nagy

királyunknak áldást árasztó és a multnak szenvedései után hatványozottan átérzett igazságszeretétét, a jogegyenlőség elvének dicső vezérlete alatt tett diadalmas hódításait és az előítéletek homályán át világosságot ontó, népeknek, kormányoknak mindenkoron fénylő fejedelmi példáját.

Érzelmünket a boldogult király Őfelségének külön kegyeibe fogadott intézményeinkkel kapcsolatosan is marandandóvá avatni óhajtván, fenséges szelleméhez való hűséggel eltökéltük, hogy szerény erőnkől egy nagyszabású országos Ferenc József-alap létesüljön, mely a hit és a nemzeti közművelődés erősítésére és ideális élethivatásokra induló ifjúságnak javára szolgálván, az Országos Rabbiképző és Országos Izr. Tanítóképző Intézetek mint nagy királyunk országlásához fűződő alkotások kereteiben létesítendő internátusok javára fordíttassék.

Első eset, hogy hitközségeink, testületeink és hitfelekezetünk tagjainak összessége ily közös nagy és szent kegyeleti áldozatra hivatnak fel. Célunk, hogy egyrészt a zsidóság halálját és másrészt a megdicsőült uralkodó eszményi hitet, kultúrát és emberszeretetet terjesztő harmonikus életművének szellemét a zsidóság intézményeiben is megörökítsük. Kell tehát, hogy ez az alap méltó legyen jószágos királyunk emlékéhez, tettekre hívó kegyeletünkhöz és egyetemes hitfelekezetünk magasztos feladataihoz.

Bizalommal kérjük fel íme a hazai zsidóságot adakozásra és erős ama hitünk, hogy hitközségeink és testületeink a gyűjtést szeretettel megszervezik, hogy felekezetük háládatosságának eme közös oltárán önnön erejükből és a tagok széles rétegeinek bevonásával szívük szerint készséggel áldozhassanak.

Isten áldja és óvja szeretett hazánkat!

Dr. Mezey Ferenc, Mezei Mór,
az orsz. izr. iroda alelnöke. az orsz. izr. iroda elnöke.

A felhívás, amint értesülünk, már is lelkes visszhangot keltett országszerte és így méltán remélhető, hogy a tervezett hatalmas alkotásokat minél előbb létrehozza a magyar zsidóság áldozatkészsége.

KÖVES IZSÓ. Csak nemrég állította ki életének legnagyobb munkáját, a Titus bevonulását Rómába. Egész életén át dolgozott ezen az óriási váznon, igyekezett bele újabb meg újabb életerőt önteni, próbálta új, friss színekkel megifjítani és megeleveníteni, fényt, pleinairt akart belevinni, amikor ereje már-már cserbehagyta és fénye már homályosulni kezdett. Ez volt Köves Izsó életének és művészetének tragikuma. Nagy koncepciókkal jött haza Párisból, nagy tervek forrongtak az agyában, művészi lelke visszaálmodta a multat és szívének ideálja a zsidóság dicsőítése volt nagykompozíciójú vázsnakon. Spinoza és Mendelssohn, a kultúra halhatatlan zsidó harcosai elevenedtek meg fantáziájában, az egyik egy hatalmas világ-hódító királlyal áll szemben, a másik testvéreivel és bírival, látta a középkori magyar zsidókat lóháton díszmagyarban vonulni Mátyás király elé — és közben elsenyvedt az alkotóereje fárasztó rajzórakon, lélekölő leckeadáson és szárnyaszegetten eresztette lankadt fejét a keserűségnek, az elégedetlenségnek és ami ecsetje alól kikerült, néhány sikerült portré (Bloch Mózes, Kaufmann Dávid, Gedeon Izsó, Gedeonné) volt. Köves Izsót művészi mellőztetése sokat bántotta, de az ő tragikuma az a kegyetlen sors volt, mely oly sok tehetséges művészt térít el pályájától más meddő munkával emészte fel életenergiájukat. Ha Köves Izsó kifejlődhetett volna, talán „Titus diadalútja“ most az ő emlékének művészi diadala volna. Milyen szomorú és milyen kár, hogy nem lehetett azzá.

TÁBORI LEVÉL ÉS FELHÍVÁS. Kaptuk a következő levelet:

Tábori posta 361, 1917 január 14.

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

A becsület mezején, szeretett hazánkért hősiiesen küzdő vitéz testvéreink nevében üdvözölöm Szerkesztő urat és hálással köszönöm az ingyen rendelkezésükre bocsájtott „Múlt és Jövőt“, mely a rettenetes tánc pihenő perceiben a tábor tüze mellett heverő hős zsidó harcosnak eszébe juttatja

a multat, szórakoztatást, reményt, kitartást és erőt kölcsönöz neki a jövőre. A „Mult és Jövő“ hú kísérom, eljár velem kötőhelyre, tábori kórházra; megteszi velem az utat a tűzerektől a gyalogságig, mindig permanenciában van, míg — Szerkesztő úr jóvoltából — februári társa le fogja váltani.

Szerkesztő úrnak hálásan köszönöm a „Mult és Jövő“ januári számában közölt soraimat, melyek egy általam eltemetett zsidó vitéz — előttem ismeretlen — hozzátartozóinak szóltak. A megdicsőült hős Prágában lakó nővére a „Mult és Jövő“-ből tudta meg, hogy öccse hősi halált halt és a mai postával meg is kaptam a családnak részletek iránt érdeklődő levelét.

Köszönetemet ismételvén, arra kérem tek. Szerkesztő urat, kegyeskedjék a következő felhívásomnak helyet szorítani a „Mult és Jövő“-ben:

Sok ezer hitsorsos harcol itt a becsület mezején lelkesen és elszántan. Hűen, odaadóan és önfeláldozóan teljesítik testvéreink kötelességüket. Megállják helyüket vészben és viharban; vérükkel pecsételik meg király és haza iránti hűségüket és dicsőségére válnak a zsidóságnak. Odahaza nyugodtan alhatnak, a hősök itt őrt állanak és testüikkel védik szeretett hazánk határait. Megérdemlik a halálmegvetéssel harcoló vitézek, hogy egyetlen kérésüket teljesítsük. Arra kéri ugyanis a jószívű és nemeslelkű testvéreiket: küldjenek nekik imakönyveket, hogy a harci zsilvaj pihenő perceiben a Mindenhatóhoz fohászkodhassanak. Igaz, hogy sokat áldoztak, áldoznak és szenvednek otthon levő testvéreink, de gondoljanak csak a tűzvonalban álló testvérekre, kik szívszorongva lesik a pillanatot, midőn az Úrhoz fordulhatnak imádkozni magukért, övéikért. Testvéreink ezen szerény és jogos kérését tolmácsolván, arra kérem még a „Mult és Jövő“ nagyszámú és lelkes olvasóit: rendeljék meg, vagy küldjék el az elolvasott „Mult és Jövőt“ kötőhelyeken és táborikórházakban fekvő sebesült és beteg testvérek számára. A hősöknek erőt, kitartást fog kölcsönözni az a tudat, hogy otthon szeretettel gondolnak rájuk és ezt tettel bizonyítják és a Mindenható áldását fogják kérni a jószívű adakozókra. Szíves adományok hivatalosan és hírlapilag nyugtáztatnak és kérem azokat a következő címre küldeni: Feld-rabbiner Salamon Hirsch, „Israelitische Mil. Seelsorge“ der k. u. k. 14. I. T. Div. San. Ans. Feldpost 361.

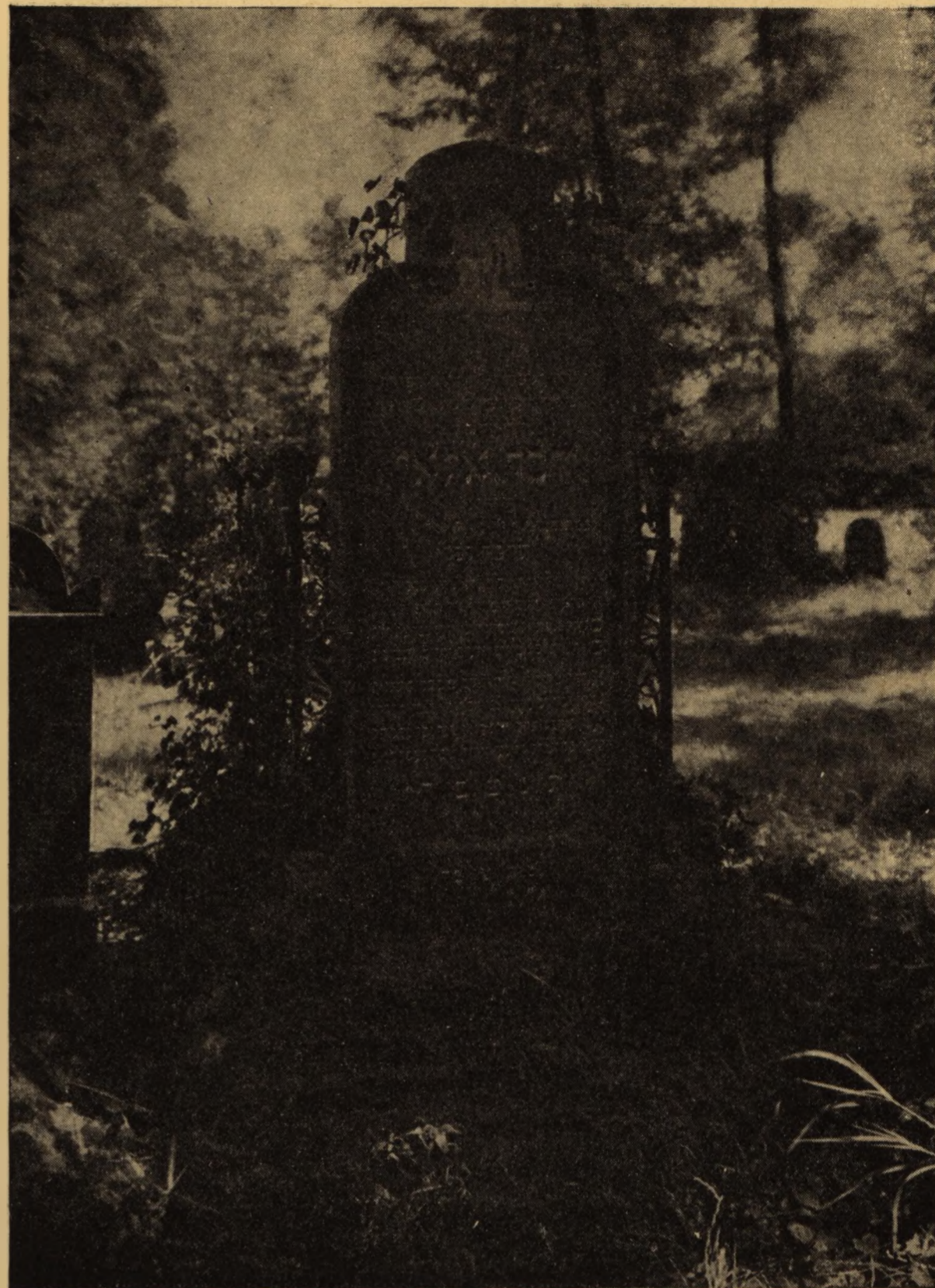
Tekintetes Szerkesztő úrnak soraim közlését és a katonák számára küldött „Mult és Jövő“-t ismételten hálásan köszönöm és kérem továbbra is becses joindulatát és pártfogását, hitrokonai üdvözzellettel és kitünő tisztelettel

Szerkesztő úrnak őszinte híve:

Hirsch Salamon, tábori rabbi,

a 14. gy. hadosztály izr. lelkeszi hivatal vezetője.

ÁGAI ADOLFRÓL érdekes cikket írt a „Magyar Zsidó Szemle“ legújabb számába dr. Hajdú Miklós, aki többek között a következőket írja: „A negyvenes évek deákos műveltsége, a stílus lassan hőmpölygő, magyaros folyamatossága, csöndes, ártatlan humor, Párisból átszármazott bécsi könnyedség az ötletekben, bánatos elmélázás sajátos zamatot ad Ágai zsidó írásainak. Nagyrészt kis tárcák ezek. Az életnek csodás ajándéka! Jóval túl a hetvenen, alig öt esztendővel ezelőtt írta e nembem a legpompásabbakat Magyar zsidó-élet gyűjtőcímen a Mult és Jövőben. Hagyatékul leltározva, ahogy ezt a hat tárcát elolvasom, sírnom kell a magyar-zsidó irodalom állapotán. Ágainál a történet, az alakok, a szín, a hangulat, a melódia csupacsupa szívbeli emlék, átéltség. Mi ez? Hát az ellenkezője annak a műszidó tárcagyártásnak, ami jó huszonöt éve dívik nálunk. Jószerencse, ha néha egy-egy vérbeli, hívatott belletrista élő életet varázsol elénk. Ez azonban a ritka kivétel. Az Ágai zsidói, az ő szülei, lakodalmi alakjai, az ő peszachra készülő falusi emberei, öregek, gyerekek, csupa régi, kedves, igaz, vérbeli hívünk. Így csak az látja őket, aki ma is szereti mindannyit erényeiben és hibáiban, így csak az tudja szeretni a multat, aki látta ezt a világot, aki ott játszott a templomudvaron. „Ideje lesz már elmenni a templomba, a deszkakerítésen elkoppintotta

Ágai Adolf atyjának, Ágai Józsefnek sírköve az abonyi temetőben

Ajren a zsidó harangszót. Mennyi magyar levegő! és milyen igazi zsidó hangulat. A Magyar zsidó-élet sorozatát ki kell emelni a Mult és Jövőből. Ez lesz az Ágai Adolf legzsidóbb emléke“.

A BUDAI IZR. HITKÖZSÉG dr. Szabolcsi Izidor elnöklése alatt december hó 26-án tartotta rendes téli közgyűlést, melynek hosszú tárgysorozatából kiemeljük a következőket: Augenstein Dávidné be. férje emlékére 3000 K és fivére, néhai Spatz Károly emlékére 22,000 K, összesen 25,000 K-ás alapítványt létesített. Ez összegért az előjáróság 5 $\frac{1}{9}$ %-os V. hadikölcsön-kötvényeket vásárolt és így a Budai Izr. Hitközség 182,000 K-át fektetett be hadikölcsönökbe. Az erdélyi menekültek között 371 család 5712 K segélyt kapott. Az 1917. évi költségelőirányzat főösszege egy negyed millió korona, melynek keretében a tisztviselőknak a háború kezdete óta élvezett drágasági és fizetési pótlékain felül 15,000 K-t állítottak be újabb pótlék gyanánt. Így a tisztviselők javadalma a háború folytán átlag 58%-kal emelkedett. A költségelőirányzathoz írt jelentés első fejezete megdicsőült királyunk emlékének szól. Segélyezésre 15,000 K, templom tatarozására 6500 K, a templomépítési alap gyarapítására 15,000 K, hitoktatásra 15,000 K, kultúralap folytatólagos gyűjtésére 5000 K és a háborúban ezen alpból segélyre felhasznált 17,000 K visszafizetésére, első részlet gyanánt, ugyancsak 5000 K van előirányozva. Kultuszadóbevétel előirányzata 115,000 K. A költségvetés 80,000 K-val emelkedett a tavalyival szemben. A közgyűlés nagy meglepedését fejezte ki elnöknek és az előjáróságnak a közügy érdekében kifejtett hazafias, önzetlen és kiváló hasznosságú munkálkodása fölött.

ADOMÁNYOK. Prager Ferencné az Omike-menza diákvacsorájára 250 koronát küldött be szerkesztőségünkhöz. — Fuchs Antalné Csongrád-Sándorfalváról 5 koronát küldött a menza és 5 koronát a szentföldi szegények részére.

A TEMESVÁRI ZSIDÓ ÉLETRŐL már több ízben emlékeztünk meg. A háború vihára Temesvárra sodort egynéhány lelkes cionistát, kik ott új zsidó életet teremtettek. A tavalyi sikerült Herzl-ünnepélyvel egyidejűleg reorganizálódott a „Zsidó Ifjak Köre“, amely virágzó fejlődésnek indult Blum Ödön elnöklete alatt. Az azóta megtartott 12 ülés nivóját mutatja egynéhány cím az előadások sorozatából: Hazafiság és cionizmus, A monarchia zsidósága (Klein), A zsidóság története az újkorban (Schönheim), Vallásosság és cionizmus, stb. Több ülésen zsidó népdalokat mutattak be (Szende és Helmer), a héber költészetet ismertették. Minden ülés első pontját a „Revue“ képezi, melyen az elmúlt hétnek a zsidóságra és annak jövőjére vonatkozó eseményeit (A zsidók a gólsz országában, Palesztina hírek, a világháború zsidó aktualitásai stb.) helyezik kellő világításba. A kör könyvtára is folyton gyarapszik. — A „Temesvári Zsidó Leányegyesület“, minden második szerdán tartja üléseit, amelyeken ugyancsak a „Revue“ neveli a zsidó jövőnek leányainkat, míg kultúrshükségeitek kielégítéséről az előadások (Keppich Lenke: Frug, dr. Tomaschoff B.: Új-zsidó költők, dr. Drechslerné: Beda, stb.) és szavaltatok (Eisner Mancsi: Csernichowszki, Schäffer Buba: Rosenfeld, stb.) gondoskodnak. Az egyesület a jótékonyágnak is kellően áldoz; a december 20-iki chanukka-ünnepélyen 50 sebesült zsidó katonát ajándékozott meg és 32 zsidó gyermeket, akiknek apái a harctéren vannak, ruházott fel. November 11-ikén a három hitközség vezető férfiai összeültek, hogy — amint a „Hatikvah cionista egyesülés“ vezetőitől (Vermes Ernő és Neubauer Vilmos) szétküldött és a 3 hitközség elnökeitől és rabbijaitól aláírt meghívó mondta — az össz-zsidóság problémáiról tárgyaljanak. Azóta minden hónapban egyszer rendszeresen megismétlődnek az összejövetelek. Ennek az egész zsidó regenerációnak a megindítója pedig Marmorek A. dr., a párisi Pasteur-intézet osztrák származású világ-hírű tanára, a cionista világszervezet egyik alapítója, Herzl munkatársa, segítségére vannak a felesége, aki szintén orvosnő és a körjük csoportosuló munkatársak, dr. Tomaschoff Baruch, dr. Jordán Viktor és a temesvári cionisták.

A „JEROMOS“ NÉMETÜL. A berlinben Prof. Ludwig Geiger titkos tanácsos szerkesztésében megjelenő „Allgemeine Zeitung des Judentums“ a német zsidóság legrégebb és legelőkelőbb hetilapja, 81. évfolyamának tárcarovatát Patai József „Jeromos“ című történeti elbeszélésével nyitja meg. A „Jeromos“, amelyet Kohut Adolf, az ismert kiváló író fordított le németre, „Der verlorene Sohn“ címen jelenik meg az 1917 január 5-iki számtól kezdve folytatásokban.

LÁBBADOZÓ KATONÁK KASZINÓJA. Az Omikemenza-academica keretében már a háború kitörése óta működő és báró Dirsztay Béla, a menza elnöke és neje által fentartott „lábbadozó katonák kaszinóját“ vasárnap délután nyitották meg ismét fényes hangverseny keretében. A katonák a vasárnap délutánt a menza helyiségeiben töltik, ahol a legkülönbözőbb szórakoztatásaikról és jó el-látásukról gondoskodnak. A hangverseny keretében Tollagi Adolf, Rossi Rosina, Kiss Klára, Kertész Sári, Lénárt Béla, Roland Roland, Ausch Erzsé és Bergmann Sándor dalokkal és művészi előadásokkal szórakoztatták a rokkant katonákat, a konferánsz szerepét dr. Sándor András töltötte be, míg a zongorakíséretől Zimmermann Károly operaházi tag és Erényi tanár gondoskodtak. A házi-asszonyi teendőket, mint rendesen, báró Dirsztay Béláné ismert buzgalomával és lelkesedésével látta el.

ÖSZTÖNDÍJAK. Az Országos Magyar Izraelita Ösztöndíjgyűlés választmánya f. hó 18-án dr. Stiller Mór elnöklete alatt tartott ülésen terjesztette elő az 1916. évre vonatkozó évi jelentését, melyet I. Ferenc József iránti kegyeletes megemlékezés vezetett be. A választmány az elhunyt király nevét viselő nagyobb ösztöndíj-alapítványt létesített, melyből 2000 korona jutalék lesz évenként kiosztható oly módon, hogy 1—1 hallgatója az Orsz. Rabbii-

képző-Intézetnek, a jogi, bölcsészeti és orvosi fakultás és műegyetemnek részesüljön 400—400 koronás ösztöndíjban.

Miután a beszámoló ismerteti az 1916. évben az egyesület rendelkezésére bocsátott új alapítványokat, a választmány elhatározza, hogy 107 ösztöndíjra hirdet pályázatot 21,300 koronát kitevő összegben. A pályázati határidő február hó 15-ike. A pályázatokat és kérvényeket kellően felszerelve az egyesület elnökségénél, VII., Síp-utca 12., I. e. 9, postán vagy személyesen nyújthatják be.

AZ ORSZÁGOS IZRAELITA PATRONÁZS-EGYESÜLET ötvenkettedik fiókja a napokban alakult meg Szolnokon. Az alakuló gyűlésen a központot Fáy Miksa főtanácsos, dr. Ehrenfeld Bertalan ügyész és Breuer Soma rabbi képviselték. A helyi bizottság tisztikarába megválasztott elnökül: Vámos Géza dr., a hitközség nagy buzgoságú elnöke; társelnökül: Heves Kornél dr. főrabbi, Schwartz Sándor dr. szentegyleti elnök, Polgár Jozefa nőegyleti elnöknő és Zoltán Lipót iskolaszéki elnök; titkárokat: Tolnai Ernő dr. és Friedmann Zoltán; ügyészül: Turf Kálmán dr.; pénztárnokul: Rosenzweig Ede; ellenőrül: Holczer Vilmos, orvosokul: Fekete Vilmos dr. és Halász Sándor dr.; jegyzőül: Nemes Jenő.

A KONFIRMÁCIÓ ÉS A REKVIEM ÚJ RENDJE. A pesti izr. hitközség a Bar-Micva avatásának rendjét a következőképpen állapította meg: A Bar-Micvának a Tóra elé való felhívása után a kórus elénekli Sulzer avató-énekét (Sir Cijon II. könyv), amelyhez Patai József, akitől az összes magyar zsidó templomi énekek származnak, új szöveget írt:

Oh szentséges szent óra,
Mit Néked szentelünk,
Szövetség Alkotója,
Mi Urunk, Istenünk.
Szárnyán szent áhitatnak
Emelkedünk Feléd
S zengő dalok fakadnak
Ajunkról szerteszét.

Majd a Tóraolvasás és esetleg a maftír következik. Utána a kórus reazendit az áldóénekekre:

Oh áldjon meg és óvjon meg az Úr,
Kegyelme fényét hintse rád az Úr,
Árasszon áldást, békét rád az Úr.

Végül a miseberach után a szertartást a kórus a következő háladalal fejezi be:

Fel dalra, háladalra,
Fel, zengjen énekünk,
Üdv hitnek bizodalma,
Mint szívekben vetünk.
Fakadjanak szent rózsák
És érjen dús kalász
S lesz örökkévalóság
Az áldott aratás.

A rekviemekre Patai József szintén új szöveget írt, amely a „Ha te Isten“, illetve „Szemeinkben néma könynyel“ kezdetű templomi énekének második és harmadik versszakára helyett mint szóló-ének szerepel:

Emlék szárnyán száll a lelkünk,
Gyászban multat felidéz,
Kiket soha nem feledtünk,
Szemük ránk im' áldva néz.
Szemek fénye, mikben élet,
Áldás, jóság, öröm fénylett.

S zeng szívünkben bú és hála,
Míg szemünknek könnye hull,
Hull szent kertek sírhalmára,
Hová lelkünk leborul.
Isten, árassz fényt reájuk,
Legyen béke örök álmuk.

Ezt az új szöveget fogják ezentúl énekelni a pesti hitközség templomaiban a „mazkir“ alkalmával is.

CHANUKKA-ÜNNEPÉLY A FRONTON. A *bácskai* 23. gy. e. zsidó önkéntesei, Rosenfeld Mátyás orvostanhallgató vezetésével, chanukka 8-ik napján istentisztelet keretében chanukka-ünnepélyt rendeztek. Jelenvoltak: a III. baon zsidó tisztikara, a zsidó önkéntesek és legénység legnagyobb része, azonkívül számosan a meghívott másvallásúak közül. A nagyszerű ünnepség programja a következő volt: 1. Mincha-ima. 2. Gyertyagyújtás. 3. Német ünnepi beszéd: Dr. Emil Seger, aussigi főorvos. 4. Moaus-zur: ifjúsági énekkar. 5. Magyar ünnepi ima: Rosenfeld Mátyás orvostanhallgató. 6. Himnusz: ifjúsági énekkar. 7. Befejező ima. Az istentiszteletet Rosenfeld vezette. Ez ünnepélyvel is — írják a frontról érkezett tudósítás szerzői — bizonyosságát akartuk tenni, hogy mi bácskaiak még itt a fronton is büszkeséggel és szeretettel őrizzük meg őseink vallását!

„DAS JÜDISCHE PRAG.“ Ilyen címen a Prágában megjelenő „Selbstwehr“ díszes és tartalmas munkát adott ki, amely a régi történeti nevezetességű város zsidó anyagát dolgozza fel különböző szempontokból. A mű összeállítására a *Múlt és Jövő* prágai száma (1916 február) adta az inspirációt. A „Múlt és Jövő“ szolgáltatta az anyag, az illusztrációk, a klisék nagy részét, amit a szerkesztők különben többször meg is említenek. (Nem úgy, mint számos más külföldi lapok és művek, amelyek a zsidó célra való tekintettel díjtalanul kapják a *Múlt és Jövőtől* a drága kliséket, azután „elfelejtik“ a forrást megnevezni.) A „Das jüdische Prag“ bolti ára 2 kor. 80 fillér. Megrendelhető a Selbstwehr szerkesztőségénél, Prag.

A MAGYAR KATONA JELLEME. A magyar katona dicsőségének megörökítésére a „Külügy-Hadügy“ című katonai szaklap pályázatot hirdetett. A pályadíj nyertesei között van Székely Béla is, kinek neve lapunkban megjelenő írásai révén régi ismerőse olvasóinknak.

KITÜNTETÉS. Neumann Jenő 3. honvéd gy.-ezredbeli géppuskás zászlós, műegyetemi hallgató, munkatársunk Neményi Endre öccse, a román fronton tanúsított vitézségéért a nagy ezüst vitézségi érmet kapta.

HIMEN. Ujpesti Wolfner Tivadarnak, az emberbaráti áldozatkészségről ismert nagyiparosnak leányát, Verát, feleségül vette Dirsztay Andor báró dr., Dirsztay Béla bárónak, az Omike-menza ismert nemesszívű elnökének fia. Az esketési beszédet dr. Hevesi főrabbi mondta.

Stern Ignác, a pesti izraelita hitközség vallástanára január hó 21-én kötött házasságot Kleinmann Józsa úrleánnyal; az esketési szertartást munkatársunk, dr. Pflffer (Pap) Izsák sümegi főrabbi végezte, aki mély és poétikus beszédet intézett az ifjú párhoz.

HALÁLOZÁS. Dr. Nőy József orvos, a siófoki izr. hitközség elnöke, január hó 13-án, életének 67-ik, boldog házasságának 29-ik évében rövid szenvedés után váratlanul elhunyt. A boldogult minden kulturális és humánus ügynek lelkes támogatója volt.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

NEM KÖZÖLHETŐK: Péntek este. Hervadt virág a harcmezőn.

„SENKI.“ A versek nagyon érdekesek, de inkább másirányú lapba valók. Szeretnők ismerni a szerző életrajzát.

„ISMERETLEN.“ KASSA. A „husvét“ szó teológiailag helytelen, de szépirodalmi műben akkor is helyes, ha a „pészacht“ kell rajta érteni; különösen egy chászid-mesében egészen bizonyosak lehetünk, hogy a caddik a pészachra gondol.

G. B. Sziveskedjék Schlesinger József könyvkereskedéséhez fordulni (Király-utca 1), ahol a szükséges könyvek megvannak.

KÖZ- GAZDASÁG

A MAGYAR OLAJ- ÉS ZSÍRIPARI KÖZPONT R.-T. most tartotta Kohner Adolf báró elnöklete alatt első rendes közgyűlését. Szegő Béla ügyvezető-igazgató terjesztette elő az igazgatósági jelentést, melyből kiemeljük a következő fontosabb adatokat. A társaság 1915 szeptember 12-én alakult meg, mely az első lépés volt országunk háborús olaj- és zsír-szükségletének fedezésére. Közvetlenül a megalakulás után ugyanis a társaság nagymennyiségű külföldi eredetű olajat és zsíradékot vásárolt, hogy a már akkor is érezhető és később előreláthatólag még emelkedő zsíradékhiányt enyhítse. A háború elhúzódása folytán a kormány az ország egész olajosmag-, olaj-, szappan-, glicerin-termelését és a külföldről való behozatalt mind szabályozta s e rendeletek végrehajtásával nagyrészt a központot bízta meg. A magyar királyi minisztérium 2860—1916. számú miniszteri rendelete alapján az Olaj- és Zsíradékügyi Bizottság megalakulván, ezidőtől kezdve az árú felosztását a bizottság intézi. Az első üzletév 150.225 K felesleggel zárul, mely összegből az alapszabályok szerint a részvényeseknek 200.000 K befizetett részvénytőke után 5%-os kamat fejében 10.000 K fizetendő, a fennmaradó 140.225 K a tartalékalapba helyezendő.

ALAPÍTÁSI ÉV

1862

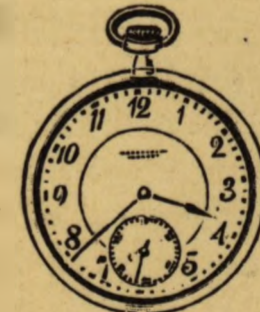
• CHRONOGRAFH.
• REPETITION ÉS
• ZSEBÉBRESZTŐK

CUENDEZ CONSTANZ

Svájc és Németország zseb-, inga- és díszórágyárainak lerakata.

BUDAPEST, IV., KIGYÓ-TÉR 5

KARCSATORÁK, GYÜRÜ-
ÓRÁK JAVÍTÁSOK

INGA-ÉS ÁLLÓÓRÁK RAK-
TÁRON ÉS RENDELÉSRE
KÜLÖNLEGESSÉGEK

Zsákok, ponyvák,

szalmazsák, fejbánkos, pokróc, zsinegek, italvedrek
NAGEL ADOLF Budapest, V., Arany János-u. 10.
Telefon: 104-10, 80-82, 35-92. Távirat: NAGELA

PÁLYÁZATOK

A pesti izr. hitközség előljáróságától (VII., Síp-utca 12.)

A pesti izr. hitközség előljárósága ezennel pályázatot hirdet:

1. az *Ágoston Lajosné, szül. Stern Malvín*-alapítványból egy 380 koronás kiházasítási segélyre az alapító, vagy férje rokonai számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

2. a *Bauer Mór és Fanny*-alapítványból két, egyenkint 380 koronás, esetleg négy, egyenkint 190 koronás segélyre, helybeli szegény özvegyek támogatására, vagy kiházasítási segélyül árva leánynak, esetleg valamely arra méltó személy vagy család nyomorának enyhítésére. (Benyújtási határidő márc. 15.);

3. a *Deutsch-Wittenberg*-alapítványból egy 152 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

4. a *Diamantstein Mór* jótékony alapítványa vagyontalan gyermekágyasok részére, alapítvány kamataiból több, egyenként 100 korona segélyre. Elsőbbséggel bírnak az alapító vérrokonai, azután Zsámbékról (Pestm.) és környékéről származók. (Kétszer lehet folyamodni, és pedig január 1-je és március 15-ike között, valamint július 1-je és szeptember 15-ike között);

5. az *Ehrlich Bernát*-alapítványból egy 504 koronás kiházasítási segélyre, kizárólag az alapító valamelyik egyenes leszármazottja számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

6. a *kövesgyúri lovag Freystädler Antal*-alapítványból több, különböző összegű segélyre, kizárólag az alapító, vagy neje oly izr. vallású szegény kiskorú rokonai számára, kik kézműves vagy gazdasági pályára óhajtanak lépni, a tanítási díjak, vagy önállósítás esetén az első berendezés költségeinek fedezésére. (A kérvények az év folyamán bármikor benyújthatók);

7. *Gomperz Veronika*-alapítványból egy 432 koronás kiházasítási segélyre az alapító Gomperz Veronika atyai vagy anyai (Rosenthal) ágából származó rokona részére. (A segély elnyerőjének aug. 15-ikéig kell házasságot kötni. Benyújtási határidő márc. 15.);

8. a *Gráner Jónás*-alapítványból egy 1596 koronás kiházasítási segélyre, az alapító rokonai számára. (A segély elnyerőjének július 29-én kell esküvőjét megtartania. Benyújtási határidő július 1.);

9. a *Haas Joachim*-alapítványból egy 1080 koronás kiházasítási segélyre, kizárólag az alapító pesti vagy óbudai szegény rokonai számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

10. a *Hay Ignác és Rozália*-családi alapítvány valamennyi pályázó között egyenlő arányban megosztandó, 360 koronát kitevő kamataira (azok, akik szegénységüket hatóságilag igazolják, két részt kapnak), melyekre az alapítók következő leszármazottai tarthatnak igényt: Hay Nini férj. Kramer Rudolfné; Hay Szidónia férj. Hay Gyuláné; továbbá az ezektől egyenes ágon leszármazók. (Benyújtási határidő márc. 15.);

11. a *Hay Mihály L.*-alapítvány 720 koronát kitevő kamataira az alapító két szegény vérrokona számára. (Tekintettel arra, hogy a közelebbi rokonok a távolabbiakkal szemben elsőbbséggel bírnak, a rokonság foka is igazolandó. Benyújtási határidő márc. 15.);

12. a *Hegner-Friedmann*-alapítvány 1500 korona kamataira, kizárólag zsidó vallású elszegényedett budapesti kereskedő, vagy iparos számára. A kamatok két pályázó között az előljáróság által meghatározandó arányban megoszthatók. Az alapítók igazolt vérrokonai elsősorban fognak figyelembe vétetni. (Benyújtási határidő márc. 15.);

13. a *Holitscher Farkas*-alapítványból két, egyenkint 76 K-ás kiházasítási segélyre, elsősorban árvaleányok számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

14. a *Klepetatsch Ignác*-alapítványból egy 190 koronás kiházasítási segélyre, egy szegény árvaleány számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

15. a *Koronázási jubileumi alapítvány* 800 korona kamataiból esedékes, több pályázó között megosztható ösz-

töndíjra, szegénysorsú, izr. vallású magyar művészek, esetleg művésznövendékek számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

16. a *megyeri Krausz Lajos*-alapítványból egy 760 koronás kiházasítási segélyre, az alapító rokona számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

17. a *Kunewalder L. M. és F. M.*-alapítványból 10—40 koronás három hónap alatt visszafizetendő kamatmentes kölcsönökre, kiskereskedők, házalók és piaci árúsnak. (A kérvények az év folyamán bármikor benyújthatók);

18. a *Langer W. Benő és neje szül. Margulies Henriette*-alapítványból egy 767 K 60 filléres kiházasítási segélyre az alapító vagy neje rokonai számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

19. a *Leopold Ignác és Katalin*-alapítványból egy 182 korona 40 filléres kiházasítási segélyre. (Benyújtási határidő márc. 15.);

20. a *Minnich Ágoston*-alapítvány kamataiból kiadandó két, egyenként 600 koronás segélyre, egy 16 évesnél nem fiatalabb, izr. vallású, szegény, tisztességes leány és egy ugyanilyen, magát önállósítani óhajtó kereskedő segélyezésére. (Benyújtási határidő márc. 15.);

21. a *Montag Mór és neje Luczattó Róza*-alapítványból egy 1000 koronás kiházasítási segélyre, melyre kizárólag az alapítóktól, vagy mindkettőjük testvéreitől egyenes ágon származó hajadonok tarthatnak igényt. (Benyújtási határidő március 15.);

22. a *Müller Ignác és Rózália*-alapítványból egy 152 koronás kiházasítási segélyre az alapító egy (legfőljebb 4 izigleni) rokona számára, kinek esküvőjét Sebous-ünnepéig meg kell tartania. Ilyen pályázó hiányában a segélyre nem rokonok is tarthatnak igényt, ezek között azonban elsősorban egy árvaleány, kit a pesti izr. nőgyelet leányárvaháza nevelt föl, másodsorban pedig egy, a kereskedőosztályhoz tartozó szülők leánya fog figyelembe vétetni. (Benyújtási határidő március 15.);

23. a *Neuschloss-Benvenisty*-alapítványból egy 100 koronás kiházasítási segélyre, szegénysorsú leány számára. (A segély elnyerőjének okt. 23-án kell esküvőjét megtartania. Benyújtási határidő augusztus 15.);

24. a *Pollák Jakab*-alapítványból egy 152 koronás kiházasítási segélyre. (Benyújtási határidő március 15.);

25. a *Pollák Leon és Laura*-alapítványból egy 950 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokona számára. (Rokonpályázó hiányában, nem rokonnak csak 570 korona adható ki. Benyújtási határidő március 15.);

26. a *Reich Armén és Blau Fanny*-alapítványból egy 470 korona 25 filléres kiházasítási segélyre szegény rokon vagy árvaleány számára (a segély elnyerőjének augusztus hó 7-én kell esküvőjét megtartania. Benyújtási határidő március 15.);

27. a *Reich Gábor és Sarolta*-alapítványból két, egyenkint 380 koronás kiházasítási segélyre, az alapítók rokonai számára. (Reich Gábor rokonának május 24-én, Reich Gáborné rokonának pedig július 30-án kell esküvőjét megtartania. Benyújtási határidő március 15.);

28. a *Schnitzer Dávid*-alapítványból két, egyenkint 465 korona 50 filléres kiházasítási segélyre. (Benyújtási határidő március 15.);

29. a *Schossberger-Deutsch*-alapítványból egy 262 korona 20 filléres kiházasítási segélyre (a segély elnyerőjének június hó 30-áig kell esküvőjét megtartania. Benyújtási határidő március 15.);

30. a *Spitzer Gerzson*-alapítványból egy 1350 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokona számára. (Benyújtási határidő március 15.);

31. a *Trebitsch Sámuel és neje szül. Simon Ilka*-alapítványból egy 114 koronás kiházasítási segélyre. (Benyújtási határidő március 15.);

32. a *Wahrmann Sándor*-alapítványból egy 1368, esetleg két 684 koronás kiházasítási segélyre kizárólag az alapító szegény rokonai számára. (Benyújtási határidő márc. 15.);

33. a *Weisz Jakab és Johanna*-alapítványból egy 144 korona 40 filléres kiházasítási segélyre az alapítók egy rokona számára. (Benyújtási határidő március 15.);

34. a Wolfner Gyula és Karolin Alapítványból egy 304, esetleg két 152 koronás kiházasítási segélyre az alapítók rokonai számára. (Benyújtási határidő március 15.).

A kellően felszerelt és a folyamodók pontos lakáscímét is feltüntető folyamodványok az alulírott előljáráshoz küldendők. A benyújtási határidő eltelte után beküldött folyamodványok csak abban az esetben fognak figyelembe vétetni, ha a határidőn belül igényjogosult pályázó nem jelentkezett. A folyamodványokhoz melléklendők: születési, szegénységi bizonyítvány, hiteles okmányok a vérrokonság igazolására. Kiházasítási alapítványokra folyamodóknak a fentiekén kívül még az eljegyzést igazoló tanúsítványt, míg a Freystätler-alapítványra folyamodóknak a gazdasági vagy ipari tanintézet látogatási bizonyítványát, vagy az illetékes iparhatóság által láttamozott tanoncszerződést, ösztöndíjért folyamodóknak pedig iskolai bizonyítványait is kell csatolniok.

Kiházasítási alapítványokra csak eljegyzett hajadonok pályázhatnak. Azok, akik a felsorolt alapítók valamelyikének nem rokonai, az alapítvány megnevezése nélkül, csupán valamelyik kiházasítási alapítványból leendő segélyezés iránt folyamodhatnak. Ezek azonban csak helyben lakó leányok lehetnek.

Az egyes kiházasítási segélyek elnyerői kötelesek lesznek házasságukat a zsidó vallás szertartásai szerint egyháziilag is megáldatni és pedig az esketési határidőhöz kötött alapítványi kamatok elnyerői az ott jelzett határnapon, a határnap nélkülieké pedig az 1917. év végéig.

Azon pályázó menyasszony, ki a pályázat eldöntése előtt házasságot kötött, a segélyre való igényét elvesztette.

Bővebb felvilágosítás Gábor Gyula dr. hitközségi ügyész hivatalos helyiségében (VII., Síp-utca 12. I. 7. sz. alatt) bármely hétköznapon d. e. 9—1 óra között nyerhető.

Budapest, 1917 január hó 1-én.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA
Budapest, VII. kerület, Síp-utca 12.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A pesti izr. hitközség előljárósága, a kezelése alatt álló „Dr. Abeles József alapítvány”-ból kiadandó 200 koronás tanulmányi segélyre pályázatot hirdet, melyre ezuttal oly szegénysorsú, magyarhonos, zsidóvallású ifjak pályázhatnak, kik tanulmányaikat a budapesti kir. József-műegyetemen jó eredménnyel folytatják.

A születési bizonyítvánnyal, a vagyoni állapotot feltüntető igazolvánnyal, valamint a tanulmányi eredményeket bizonyító lecke-könyvvel (esetleg még az érettségi bizonyítvánnyal is) felszerelt és a folyamodó pontos lakáscímét is feltüntető pályázati kérvények f. é. január hó 31-ik napjáig az alulírott előljáráshoz küldendők.

Budapest, 1917 január havában.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA.

Elkán Gyula

szücs

szőrmenagyárúháza

VII., Károly-körút 19.

Állandó szőrmekiállítás

Divatlapot küld

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA
Budapest, VII. kerület, Síp-utca 12.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A pesti izr. hitközség előljárósága a kezelése alatt álló „Dr. Abeles József tanulmányi alapítvány”-ból a folyó évben kiadandó 600 koronás utazási ösztöndíjra pályázatot hirdet.

Erre az ösztöndíjra oly magyar honosságú fiatal zsidó tudósok pályázhatnak, kik egyetemi tanulmányaik sikeres bevégezése után a tudori, illetőleg képesítési oklevelüket elnyerték és a tudomány valamely ágának művelését tűzték ki életük feladatául.

Orvosok és gyógyszerészek nem pályázhatnak.

A születési bizonyítvánnyal, a vagyoni állapotot feltüntető igazolvánnyal, továbbá a tudori vagy képesítő oklevéllel, valamint az eddigi tudományos munkásság bizonyítkaival felszerelt és a folyamodó pontos lakáscímét is feltüntető pályázati kérvények f. é. január hó 31-ik napjáig az alulírott előljáráshoz küldendők.

Budapest, 1917 január havában.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG ELŐLJÁRÓSÁGA.

KRICK ÉS ROSENZWEIG

(IV., Borz-u. 9. sz.) angol és francia nőiszabó-cég felhívja az úrihölgyközönség szíves figyelmét, hogy *kosztümök, köpenyek, blúzok, utcai és estélyi ruhák, valamint menyasszonyi kelengyék a legszolidabb divat szerint jutányos árban készülnek.*

Vidéki rendeléseknél, ha több rendelés van egyszerre, személyesen megyünk a ruhákat próbálni! Bárminemű gyászruha 2 nap alatt elkészül! E lap előfizetői árengedményben részesülnek.

VISÓ MÁRKNÉ

HÖLGYFODRÁSZ, PARÓKAKÉSZÍTŐ ÉS HAJKERESKEDŐ, BUDAPEST, VI., ANKERKÖZ 23. (ANKER-PALOTA). — FIÓKÜZLET: KIRÁLY-UTCA 1. (ORCZY-FÉLE HÁZBAN).

Nagy raktár kész hajfonatok, (copfok), parókák (transzformálók) és minden e szakmába vágó munkákban.

Elvállal mindennemű hajmunkát (kihullott hajból is) a legjutányosabb árak mellett. * Vidéki megrendelésnél egy zárt levélben egy kis hajminta beküldése elegendő.

IFJ. WEISS GYULA

tábla- és tükör-üvegnyagykereskedő
Budapest, V., Vadász-utca 29.

Telefon 44-19.

Tábla-üveg minden méretben. Opaltn falburkolati lapok, alabástrom, fehér és színes. Falconnier-üveg épületkövek, fehér és színes. Sodronybetétes-üveg minden vastagságban. Recés-üveg minden méretben. Öntött-üveg minden vastagságban. Tükör-üveg átlatzó és foncsorozott. Ornament-üveg fehér és színes. Chatedral-üveg az összes létező színekben. Sötétszűző üvegek. Talpasállapok sodronybetéttel és anélkül. Üvegteljesítés különféle alakban. Prizma-üveg.

LOHR MÁRIA-KRONFUSZ

A főváros első és legrégebb csipketisztító-, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Alapítva 1867.

Telefon: József 2-37.

GYÁR ÉS FŐÜZLET: Bpest, VIII., Baross-u. 85.
FIÓKOK: II., Fő-utca 27. — IV., Eskü-út 6.,
Kecskeméti-utca 14. — VI., Andrássy-út 16.,
Teréz-körút 39. — V., Harmincad-utca 4. —
VIII., József-körút 2.

Kívánatra ingyen és bérmentve küldöm vidékre
2400 színes rajzot tartalmazó női

KÉZIMUNKA

értesítőtmet

BÉRCZI D. SÁNDOR

Budapest, VI., Dossowff-utca 5, saját áruház. Meg nem felelő árukat készséggel kicserélem vagy kívánatra a pénzt visszaküldöm. — Régi vevőim részére szívesen küldök kiválasztásra

CSAK
MUZEUMKÖRÚT
szám alatt van
CsÁNGÓ HENRIK BÖRÖNDÖS
Cím fontos, mert fióközlet nincs.

MARX ÉS MÉREI

tudományos műszerek gyára. • Fizikai, kémiai, természetrajzi
műszerek. • Röntgen-készülékek. • Tudományos műszerek.

Budapest, VI., Bulcsu-utca 7. szám. Telefon 21-06

PATKÁNY, EGERIRTÓ
BAKTERIUM
"RATIN"
PROSPEKTUS INGYEN
"RATIN" LABORATORIUM
BUDAPEST, ROTTENBILLER-U. 30.

„RIWICO“ fürdőillatosító porok vörös-rózsa, orgona,
ibolya és gyöngyvirág természetes illatát varázsolják
a fürdőszobába

„RIWICO“ hajmosóporok a legjobbak

Magyarországi főlerakat:

BOGYÓ 6. Budapest, VII. Akácfa-u. 43. szám.

Perzsaszőnyegek
alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-u. 24.

MODERN
LEVEL-
PÁPIR
UDONSA
GOK.
DAPIR-
KRIUK

P **M**
PAUER **LÓP**
PÁPIRÁRUMÁZA

BUDAPEST
FOUZLET.V.
VÁCI KÖRÚT 60
TEL.: 47-37
FIÓKÜZLET:
VÁCI KÖRÚT 73
TEL.: 86-73
M.K. POSTATAK
REKPEZTÁRI
SZÁMLA 1982

HIRDETMÉNY.

Ezennel közhírré tétetik, hogy a Magyar Kir. Szab. Osztálysorsjáték (XXXVII. sorsjáték) 6. osztályának húzásai f. é. febr. 14-től márc. 13-ig tartatnak meg, még pedig a következő napokon:

febr.: 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27, márc.: 1, 2, 5, 6, 8 és 13-án.

A húzások a négy első napon 1/9 órakor, a többi napokon 9 órakor kezdődnek és a magyar királyi ellenőrző hatóság és kir. közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnek a Magyar Kir. Szab. Osztálysorsjáték húzási termében. A sorsjegyeknek a 6. osztályra való megajjtása a játékterv szerint, minden igény különbeni elvesztésének terhe alatt, 1917 febr. hó 7-ig eszközlendő.

Budapest, 1917 jan. 28-án.

MAGYAR KIR. SZAB. OSZTÁLYSORSJÁTÉK IGAZGATÓSÁGA.

TOLNAY.

HÁZAY.

Neumayer Fülöp

Budapest, V. Ker., Deák Ferenc-tér
1. szám (Erzsébet-tér sarok).

Telefonszám: 11—21.

Perzsa- és Smyrna-szőnyegek. Hazai gyártmányú Moquett-plüssök, bútorszövetek, agy és asztalterítők, függönyök és szőnyegek, továbbá kárpitos- és kocsigyártókellékek gyári raktára.

Kívánatra mintát bérmentve küldök.

REICHENBERG

szücs szőrmeárúházában
finom szőrmeárúkat olcsón

:: vásárolhat ::

:: Budapest-Belváros ::

IV., Hajó-u. 16. Fiók: Dohány-u. 1/b.

COGNAC

KEGLEVICH

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN UTÓDAI BUDAFOK

Kohn Arnold

Telefon 18-76

Telefon 18-76

**SIRKÓRAKTARA
SIREMLÉKEK**

minden ár és kivitelben,
áthelyezések exhumálásoknál
Javítási munkák a temetőben
Szombaton és ünnepnap zárva
Budapest, VII., Károly-körút 15

JAKOBI G. LAJOS

ANGOL ÚRISZABÓ, BUDAPEST, PODMANNICZKY-UTCA 6. :: TELEFON 153—94.

Uri ruhákat készít mérték után legfinomabb angol- és skót szövetekből. Állandóan nagy választék a legdivatosabb kelmékből. :: Szolid árak.